

Non-verbaalisen viestinnän tulkinta kuulustelussa

Opas kehonkielen tulkintaan, sekä oman viestinnän hallintaan.
Valtteri Tynys

12/2022

TIIVISTELMÄ

valtteri Tynys: Non-verbaalisen viestinnän tulkinta kuulustelussa

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen, kirjallisuuskatsaus

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jari Hyyti, Lehtori / Tiina Väkiparta, Lehtori

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämä opinnäytetyö käsittelee non-verbaalista viestintää, eli sanatonta viestintää ja kehonkieltä. Opinnäytetyö koskettaa erityisesti kuulustelutilanteita, ja työn kohdeyleisö ovat harjoitteluun lähtevät opiskelijat sekä uudet rikoskonstaapelit. Tässä työssä on käytetty kirjallisuuskatsausta tutkimusmenetelmänä, ja tämän takia lähdekirjallisuuteen sekä sen laatuun on kiinnitetty erityistä huomiota.

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen. Työn produktina on tuotettu non-verbaalisen tulkinnan opas, jolla ohjataan havainnoimaan kuulusteltavan kehonkielessä tapahtuvia muutoksia, sekä oman kehonkielen hallintaa. Produkti on erillinen tuotos teoriapohjasta, mutta myös tätä raporttia pystyy käyttämään yhdessä tai erikseen produktin kanssa.

Teoriapohjaan on kirjattu non-verbaalisesta viestinnästä yleisellä tasolla, ja produkti on enemmän käytäntöön perustuva.

Työn aihe on ajankohtainen, sillä non-verbaalisesta viestinnästä ei juurikaan puhuta, taikka opeteta poliisiammattikorkeakoulussa, vaikka jokainen ihminen tekee sanattoman viestinnän tulkintaa. Non-verbaalisen viestinnän tulkinta on kuitenkin tärkeässä asemassa, mikäli tahtoo kerätä oikeaa tietoa kuulusteluissa, sekä osata esittää oikeat kysymykset oikeaan aikaan.

Sivumäärä: 34

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 12/2022

Avainsanat: Non-verbaalinen viestintä, Kehonkieli, sanaton viestintä, poliisi, kuulustelu, vuorovai-
kutetus, kommunikointi

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 Non-verbaalinen viestintä.....	2
2.1 Rapport – Yhteys	2
2.1.1 Yhteyden luominen.....	2
2.2 Asento.....	4
2.2.1 Jalkojen asennot.....	4
2.2.2 Keskivartalo ja ylävartalo	5
2.3 Liike	6
2.3.1 Kädet.....	7
2.3.2 Kämmenet ja sormet.....	7
2.4 Eleet	8
2.5 Olemus	8
2.6 Pää ja kasvot	9
3 Proksemiikka ja haptiikka.....	13
3.1 Proksemiikka – Tilankäyttö.....	13
3.2 Haptiikka – Kosketus.....	15
4 Puheen käyttö viestinnässä – Intraverbaalinen viestintä	15
4.1 Äänen selkeys.....	16
4.2 Äänen voimakkuus.....	16
4.3 Tauotus ja painotus.....	17
4.4 Esimerkki lause.....	17
5 Sanattoman viestinnän hyödyntäminen kuulustelussa	18
5.1 Kuulustelija	19
5.1.1 Ennen kuulustelua	19
5.1.2 Kuulustelun aikana	21
5.2 Rikoksesta epäilty	24
5.3 Asianomistaja.....	26
5.4 Huomioitavat eleet	27
5.5 Digitaalinen kehonkieli	31
6 teorian Yhteenveto.....	32
7 Opinnäytetyön toteutus ja arviointi	33

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on tehdä toiminnallinen työ non-verbaalisen viestinnän tulkitsemisesta. Tarkoitus on laatia rikostutkintaan soveltuva tuotos, jonka tavoite on antaa uusille tutkijoille ja harjoittelijoille hyvät lähtövalmiudet kuulusteluihin. Päädyin omaan aiheeseeni pohtiessani omia haasteitani tutkinnassa. Havaitsin ensimmäisissä kuulusteluissani, että en tiennyt miten siellä tulee olla, taikka mitä ja milloin tulee kysyä. Keskustellessani muiden harjoittelijoiden kanssa, he kertoivat heillä olleen samoja kokemuksia.

Sanatonta viestintää korkeintaan sivutaan opintojen ohella, vaikka se onkin todella tärkeä osa kaikkea kommunikointia. Sanattomasta viestinnästä löytyy myös runsaasti materiaalia. Jokainen osaa lukea sanatonta viestintää, jos ei tietoisesti, niin vähintään alitajuntaisesti. Poliisille on päivittäistä keskustella ja vuorovaikuttaa ihmisten kanssa. Se onkin herättänyt minulle kummastusta, miksi tähän osa-alueeseen ei ole panostettu, edes puhuttamisen osalta. Itselläni oli suhteellisen hyvät lähtökohdat, sillä vartijana ja järjestyksenvalvojana tuli vuorovaikutettua jo asiakkaiden kanssa, jotka eivät aina ole parhaimmalla tuulella. Poliisiammattikorkeakoulussa on kuitenkin runsaasti opiskelijoita, joilla ei ole yhtään, tai vain vähä asiakaspalvelutaustaa.

Olen itse ollut aina kiinnostunut sanattomasta viestinnästä. Olen itse opiskellut tapoja hallita omaa kehonkieltä, sekä tulkita kanssa keskustelijoiden viestintää. Koen tästä syystä aiheen olevan minulle erittäin hyvä, sillä koen havainneeni selkeän puutteen poliisikoulutuksessa. Opinnäytetyöni on jo aiheen tasolla herättänyt runsasta mielenkiintoa opiskelijoiden keskuudessa, joka on ollut mielestäni hyvä merkki. Tällä työllä voidaan mahdollisesti opastaa uusia tutkijoita suoriutumaan kuulusteluista paremmin. Mahdollisesti myös kokeneemmatkin konstaapelit voivat saada tästä hyötyä, tai uutta intoa tutkintaan sekä sanattomaan viestintään.

Tämän tuotoksen ei ole tarkoitus olla suora ohjeistus, jota tulee noudattaa pilkun tarkasti. Jokainen asiakaskohtaaminen, sekä vuorovaikutustilanne poikkeaa toisistaan, eikä ole oikeanlaista runkoa kuulusteluun. Jokainen muovaa oman kuulustelun omanlaisekseen ja toivottavasti löytää tästä työstä itselleen hyvin vinkkejä sekä näkökulmia omaan kuulustelutyylinsä. Tämän lisäksi tulee kuitenkin myös muistaa, että jokainen kuulusteltava on erilainen ja heidän kanssaan tulee kommunikoida eritavoin. Myös useassa kirjallisuuslähteessäni on mainittuna, että asioita ei saa ottaa liian kirjaimellisesti, vaikka aiheilla olisikin tieteellinen pohja. Jokainen asiakaskohtaaminen on yksilöllinen.

On myös hyvä muistaa ja tiedostaa, että jokainen ihminen käsittelee asioitaan omalla tavallaan **omien kokemustensa** perusteella. Emme voi tietää mitä vaikeita asioita asiakkailla on elämässään kohdattavana ja se saattaa näkyä erilaisina tunteenpurkauksina. Ohje on siis ennen kaikkea suuntaa antava, sekä pohjan perustamista uusille tutkijoille.

2 NON-VERBAALINEN VIESTINTÄ

2.1 Rapport – Yhteys

Kaiken kommunikaation pohjana toimii niin sanottu Rapport, joka on suomennettu yhteydeksi.

Rapport sana on peräisin Ranskan kielestä, jossa le Rapport tarkoittaa osapuilleen suhdetta tai yhteenkuuluvuutta jonkun tai jonkin kanssa.

Kirjassaan Henrik Fexeus avaa hyvin yhteyden luomisen tärkeyttä, koska sillä on suuri vaikutus siihen, miten keskustelukumppanimme suhtautuu keskusteluunne. Useasti keskustellessa poliisin kanssa lähtökohdat ovat jo ikävät. (Fexeus 2019)

Jokainen meistä osaa luoda jo alitajuisesti yhteyden, sillä jokainen varmasti tunnistaa eräänlaisen yhteyden esimerkiksi puolisonsa tai vaikka parhaan ystävänsä kanssa. Usealla meistä on myös esimerkiksi jonkin tason yhteys lähikaupantyoöntekijään, joten yhteyden käsitys on myös laaja. Kaikki siis osaa luoda yhteyden, mutta eikö meidän kaikkien elämää helpottaisi se, että osaamme luoda tarkoituksen mukaisesti yhteyden? Poliisin työssä kuulusteluista voi saada enemmän hyötyä silloin, kun kuulustelijalla sekä kuulusteltavalla on jonkin sortin yhteys. Yhteys helpottaa kuulustelun etenemistä, sekä molemmille jää todennäköisemmin parempi maku ikävästä tilanteesta.

Yhteyden saatuaamme voimme vaikuttaa myös keskustelukumppanin mielentilaan. Kuulusteltavan ollessa kiihtyneessä mielentilassa ja korottaessa ääntään, voidaan kuulusteltava ”ohjata” hiljentymään ja rauhoittumaan jatkaen keskustelemista normaalilla äänensävyllä. Kuulusteltavan on pakko hiljentyä, jotta kuulee, mitä kuulustelija puhuu. Kuulusteltavan on pakko keskittyä kuuntelemaan, sillä kuulustelija on tilanteessa se henkilö, joka ohjaa kuulustelua. Joissain tilanteissa poliisin täytyy kuitenkin korottaa ääntään käskyn antamiseksi, mutta se saattaa myös provosoida lisää. Tilanteen vaatiessa täytyy arvioida, kumpi on hyödyllisempää: rauhoittaminen, vai tiukan käskyn antaminen.

2.1.1 Yhteyden luominen

Fexeuksen mielestä kaiken yhteyden luominen on kaiken merkityksellisen viestinnän perusta (Fexeus 2019, 26). Fexeus mainitsee, että yhteys on ainakin silloin tärkeässä asemassa, kun haluaa keskustelukumppanin kuuntelevan aidosti. Jos vastapuoli ei kuuntele mitä sinulla on sanottavaa, on yhtä tyhjän kanssa käydä keskustelua, joka tarkoittaa rikostutkijan työssä ylimääräistä työtä (Joka voi tietenkin tiettyssä tapauksissa olla osa kuulustelutaktiikkaa).

On siis tärkeää aloittaa hyvän yhteyden luominen kuulusteltavaan jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jo ensimmäinen puhelu asianosaiselle herättää valtavia ajatuksia ja mahdollisesti stressiä. Lisäksi voi mennä useampikin päivä ennen kuin päästään itse kuulusteluun. Tämän vuoksi puheluissa

pitää olla ryhdikäs, mutta hellä, eikä tuomita edes äänensävyllä. Jokainen ihminen lukee vastapuolen kehonkieltä vähintään alitajuntaisesti. Puhelussa kuitenkin kuulee vain äänen, joka korostaa valtavasti intraverbaalista viestintää, eli äänen selkeys, voimakkuus ja paino ovat avainasemassa. Sanojen merkitys on myös siis suuri, vaikka se ei ole non-verbaalista viestintää.

Yhteyden luomiseen on erittäin toimiva perussääntö, joka on mukautuminen vastapuolen viestintätapaan. Yleisesti myös yhteyden luomista helpottaa vastapuolen aito kuuntelu, sekä mielenkiinnon osoittaminen häneen. Tätä helpottaa esimerkiksi leikkimällä hetkellisesti niin, että vastapuoli on kauan kadoksissa ollut paras ystäväsi.

Esimerkiksi putkassa olleille voi tarjota mahdollisuutta käydä tupakalla, vaikka kuulustelija itse ei tupakoitsisi. Tällöin vastapuolen mieli saattaa parantua edes hieman, sekä tarjotaan tilaisuus keskustella jostain aivan muusta hetken aikaa. Keskustellessa muista asioista, on mahdollista selvittää kuulusteltavan mielenkiinnonkohteita, jonka jälkeen niistä keskustelu voi osoittautua eduksi. Tällöin kuulusteltavalle tulee tunne, että olisin edes hieman hänen kaltaisensa. Hän saattaa alkaa pitää minusta edes hieman ja tästä alkaa yhteyden rakentaminen. Mitä parempi yhteys (tai pidetympi olet) sitä todennäköisemmin kuulusteltava puhuu kuulustelussa. Tämä saattaa myös antaa kuulusteltavalle tilaisuuden valehdella. Sekin on kuitenkin parempi kuin hiljaa pysyminen tai kiviseinäkiisto, sillä valheet voidaan mahdollisesti todisteilla osoittaa vääriksi.

Mukautumalla vastapuolen viestintätapaan kuulusteltavan on helpompi ymmärtää kuulustelijaa, sillä esität asian hänelle sopivalla tavalla. Myöskään Excel-nikkarille on vaikea esittää asioita PowerPointillä, jos se ei ole hänen tyyliinsä. Tietenkin se onnistuu, mutta Excelillä asian esittäminen on huomattavasti helpompaa ja mukavampaa.

Aiemmin mainittu tupakkahetki voi olla hetki, jolloin huomaat, mikä on vastapuolen suosima viestintätapa. Puhuuko hän erityisen nopeasti vai rauhallisesti? Onko äänen painolla hänen puheessaan väliä? Käyttääkö hän kehonkieltä (käsi, eleitä, asentoja tai ilmeitä) hyödykseen keskustellessaan?

(Fexeus 2019, 35–40)

Tähän perään on hyvä laittaa muistutus. Vaikka mukautuisit toisen viestintätapaan, sinun ei ole kuitenkaan tarkoitus unohtaa omaa persoonaasi. Esität vain asiasi hänelle helpommin ymmärrettävässä muodossa. Yhteyden luomisen jälkeen pystyy muokkaamaan omaa viestintää omanlaisekseen, sillä vastapuoleen on jo luotu pohja yhteydelle. Tämän takia kuuluisa ensivaikutelma on tärkeässä asemassa yhteydenluontia. Yhteyden luominen ei ole pakollinen hyvän kuulustelun suorittamiseksi, mutta se **voi** parantaa mahdollisuuksia hyvään onnistumiseen.

2.2 Asento

Varmasti meistä jokainen on kuullut, että käsien ristiminen on merkki ärtyneisyydestä, tai puolustautuvasta asennosta. Asia ei ole kuitenkaan niin mustavalkoinen, sillä keho reagoi moniin eri tilanteisiin eri tavoin. Käsien puuskassa pitäminen voi merkitä montaa eri asiaa, kuten esimerkiksi huoneessa voi olla kylmä, tai hän vain lepuuttaa käsiään. Jos useat kehon fyysiset merkit antavat viitteitä ärtyneisyydestä, voidaan olla hieman varmempia havaitusta tunteesta.

Useimmilla eleillä ei ole yleistä merkitystä, mutta useat eleet yhdessä voivat tarkoittaa jotain tiettyä tunnetta. Tämän lisäksi meillä jokaisella on oma kehonkieleemme, jota käytämme niin kuin olemme oppineet sitä käyttämään. Tähän vaikuttaa vahvasti myös kulttuuri, jossa olemme kasvaneet, sillä eri alueille on omat kehonkielen eleet. Kehonkieltä ei siis saa tulkita liikaa.

2.2.1 Jalkojen asennot

Jalkojen asennot kertovat paljon meistä ja ovat yksi meidän paljastavimmista kehonosista. Asento voi osittaa halua pienentää tai suurentaa reviiriä, tai näyttää tarpeesta päästä pois kyseisestä tilanteesta. Sallinen kuvaa kirjassaan hyvin eri jalkojen asentojen merkityksiä ja mitä niillä viestitään tahattomasti tai tahallisesti.

Sallisen mukaan leveä jalkojen asento osoittaa esimerkiksi itseluottamusta, ja variaationa hieman yli-levä asento nähdään useasti mm. vartijoilla, sotilailta, poliiseilla, sekä muissa auktoriteettiammattiryhmissä. Jos asento muutettaisiin sanoiksi, se voisi tarkoittaa ”Näe minut, minä määrään täällä”.

Asento tuottaa meille myös alitajuntaisesti henkistä itsevarmuutta. Sallisen mielestä leveä asento on yleisempi miehillä kuin naisilla, sillä asento on maskuliininen. (Sallinen 2021, 89).

Vastakohta leveälle asennolle on jalkojen ristiminen, joka tekee meidät pienemmäksi. Leveä asento on tukeva ja valmiina lähtemään liikkeelle. Jalat ristissä olemme herkempiä kaatumaan, sillä se ei ole yhtä tukeva. Olemme silloin haavoittuvaisessa asennossa, joten tällöin viestimme olevamme luottavaisia. Pystymme olemaan luottavaisessa ja haavoittuvaisessa asennossa, mikäli koemme olomme turvalliseksi.

Huomasin itse tämän myös, kun olin menossa juttelemaan esimieheni kanssa. Olin aluksi jäykkä ja jalat tukevasti maassa, kunnes keskustelun aihe osoittautui mukavaksi ja tilanne turvalliseksi. Huomaamattani jalkani menivät ristiin ja nojasin tukea jo oven karmeista. Asento viittaa usein myös hyväntuulisuuteen, sillä en usko, että kukaan menee haavoittuvaiseen asentoon ollessaan vihainen tai uhatun oloinen.

Keskustellessamme muiden kanssa osoitamme mielenkiintoa suuntaamalla jalat puhujaa kohti. Tämä todennäköisesti lisää hänen mielenkiintoansa puhua meille. Puhuessamme seisten kahden kesken, omat jalkaterät on hyvä asettaa osoittamaan vastapuoleen päin. Tällä viestimme hänelle, että olemme

tässä, emmekä lähdössä pois. Sen sijaan, jos jalkaterät tai vaikka vain toinen, on osoitettuna vastapuolesta poispäin, voimme herättää hänelle tunteen, että olemme lähdössä pois tilanteesta. Tämä ei tarkoita, että olisit lähdössä, mutta sen tunteen se mahdollisesti herättää ja vähentää vastapuolen mielenkiintoa puhua sinulle. Tämä toimii myös vaikka paikalla olisi useampi henkilö. Sallinen mainitsi, että voi olla luonnollinen asento seistä niin, että toinen jalkaterä osoittaa muuhun suuntaan. Jos kuitenkin huomaat keskustelukumppanin siirtävän tietoisesti suuntaa, viestittää se siitä, että haluaa tilanteesta pois ja keskustelu on ohitse. (Sallinen 2021, 92)

Sallinen kirjoittaa kirjassaan myös jalkojen levottomasta heilumisesta. Sallisen mielestä jalkojen heiluttaminen voi merkitä joko positiivista taikka negatiivista energiaa. Positiivisella energialla Sallinen tarkoittaa sitä, että keskustelun aikana jalkojen heiluttaminen on sisäisen innostuneisuuden ulostuonti. Se on vähän kuin koiralla hännän heiluttaminen innostuneena.

Negatiivinen energia voi merkitä keskustelun aikana ilmentynyttä hermostuneisuutta. ”Selkeät muutokset kehonkielessä tarkoittavat tunnetilan muutosta. Jos keskustelukumppani alkaa yllättäen keskustelunlomassa heiluttaa jalkaansa hermostuneesti, se mitä ilmeisimmin liittyy käytyyn keskusteluun tai äkilliseen kärsimättömyyden tunteeseen” (Sallinen 2021, 107).

Sallinen mainitsee jalan heilutuksesta, että se voi myös olla vain opittu tapa. Heille, joille heilutus on opittu tapa, voi olla käänteinen tapa osoittaa positiivinen tai negatiivinen energia pysäyttämällä jalan heilutus. Vaihtoehtoisesti heilutuksen vauhti saattaa kiihtyä tai hidastua, myös suunta voi muuttua.

2.2.2 Keskivartalo ja ylävartalo

Ylävartalolla on paljon valtaa kehonkielessämme, sillä se on suuri osa kehoamme. Ryhti, sekä hartiat viestivät nopeasti rentoustilastamme, sekä mikä olotila meillä on yleisesti. Toki meillä jokaisella on omanlainen ryhtimme, mutta ryhtiä pystyy silti tulkitsemaan. Jos hartiat ovat sulkeutuneet sisäänpäin ja hieman koholla, yritämme tehdä itsemme hyvin pieneksi kertoen, että olemme tilanteessa, jossa emme koe oloa turvalliseksi. (Sallinen 2021, 59)

Samoin kuin jalkaterien kääntäminen kiinnostuksen osoittamiseksi, myös rintamasuunta viestittää samaa, mutta kenties jopa voimakkaammin ja selvemmin. Asian voi myös ajatella toisinpäin kuulustelijan kannalta.

Jos kuulustelussa huomaa vastapuolen kehonkielen kääntyvän poispäin, pystyy siitä tulkitsemaan, että mielenkiinto tilanteeseen on menetetty. Hän voi osoittaa sen tarkoituksellisesti, tai hän on alitajuntaisesti menettänyt mielenkiinnon. Tietoa mielenkiinnon heikentymisestä voidaan mahdollisesti tapauskohtaisesti hyödyntää. Esimerkiksi voi olla tapaus, jossa on useampi rikoksesta epäilty ja kuulustelet yhtä heistä. Hän kuuntelee sinua varsin hyvin ja mielenkiinnolla, kunnes päädytte pisteeseen, jossa huomaat mielenkiinnon vähentyneen taikka päättyneen. Mikä oli käännekohta? Oliko kyseisessä kohdassa joku toinen tekijä, jota poliisi epäili? Eikö hän liittynyt tapaukseen kuitenkin epäilyllä tavalla?

Emme opi lukemaan toisten ajatuksia kehonkieltä tulkitsemalla, mutta voimme oppia huomaamaan, mihin kannattaa kohdistaa kysymykset.

Rintamasuunnan poiskääntäminen ei tietenkään tarkoita pelkästään mielenkiinnon esittämistä tai menettämistä, mutta se voi myös merkitä esim. pelkoa tai hermostuneisuutta. Ihmisen ylävartalosta löytyy kaikki tärkeät sisäelimet, joten pelottavassa tilanteissa suojaamme ne, sekä pään alitajuisesti. Keho myös ohjaa enemmän verta jalkoihin, jotta jaksamme juosta pidempään. Eli toistaakseni, jotta pystyy tunnistamaan eleitä, pitää seurata kokonaisuutta fyysisistä merkeistä.

Pystymme osoittamaan istuessamme pöydän äärellä myös ylävartalollamme vahvasti useita eri asioita, kuten kehon työntyminen eteenpäin tai taaksepäin. Ylävartalon työntyessä eteenpäin vastapuoli on kiinnostunut keskustelunaiheesta ja on läsnä keskustelussa. Ylävartalon taas vetäytyessä taaksepäin vastapuoli haluaa ottaa etäisyyttä tai kokee keskustelunaiheen epämiellyttäväksi tai kiusalliseksi. (Sallinen 2021, 65)

Ylävartalon hartioiden lisäksi kätemme ovat merkittävä osa sanatonta viestintäämme. Kädet ovat aktiivisimpia osia kehossamme ja pystymme niillä viestimään tai vahvistamaan kaikkia tunnetiloja, joita koemme. Käsillä vahvistamme tunteitamme ja painotamme ydinasiaa sanomassamme asiassa. Tässäkin asiassa on suuret kulttuurierot, esimerkiksi Etelä-Euroopan maissa käsien käyttö on todella vahvassa osassa (Esim. Italiassa käsiä käytetään puheen jatkeena). Meille suomalaisille ylimääräiset isot liikkeet ovat epämiellyttäviä, kun taas Yhdysvalloissa eleet tehdään ylikorostuneesti sanoman vahvistamiseksi. (Sallinen 2021, 114–115)

2.3 Liike

Useassa kulttuurissa käytetään liikettä viestinnässä, joten liikkeestä ei aina pysty tulkitsemaan mitään erityistä, mutta esimerkiksi hermostuneisuutta pystyy aiheeseen perehtymisellä havaitsemaan. Useasti asiaankuulumaton, sekä levoton liike voi olla merkki hermostuneisuudesta. Tämäkään asia ei ole niin mustavalkoinen, sillä minä olen esimerkiksi aina tärisyttänyt jalkaani lähes joka tilanteessa, kun istun, mutta minun kohdallani hermostumisen huomaa, kun lopetan jalan tärisyttämisen. Minuun siis pätee aiemmin mainittu opittu tapa heiluttaa jalkaa ja jälleen voidaan siis todeta, että kehonkieli on yksilöllistä. Vastapuolesta voi oppia, kun seuraa hänen useita fyysisiä merkkejä.

Hitaat ja kontrolloidut liikkeet ilmaisevat itsevarmuutta ja on usein tehty tarkoituksella. Harjaantumaton viestittäjä joutuu keskittymään oman liikehdinnän rajoittamiseen, mikäli hänelle on ominaista käyttää viestinnässään liikehdintää. Kuulusteluissa vastapuoli voi tarkoituksella yrittää rajoittaa liikehdintäänsä vaikeuttaakseen kehonkielen lukemista. Usein tietoisesti muutettu kehonkielen viestintä ei näytä aidolta, sillä niistä saattaa puuttua jokin pieni yksityiskohta. Esimerkiksi tämä itsevarmuuden hitaus ja

kontrollointi ei kuitenkaan tarkoita sitä, että liikettä ei ole ollenkaan. Jos kuulusteltava viestitsee puheellaan itsevarmuutta tai ylimielisyyttä, mutta liikettä ei ole lainkaan, se voi tarkoittaa sitä, että hän vahvasti keskittyy rajoittamaan oman liikkeensä, ettei paljasta oikeaa tunnettaan.

2.3.1 Kädet

Kuten aiemmin tekstissä on mainittu, käsillämme vahvistamme viestintäämme. Eri kulttuureissa enemmän tai vähemmän, mutta kaikki kuitenkin hyödyntävät käsiään. Kasvot ovat erittäin herkäät näyttämään oman todellisen tunteen, sillä se on yhteydessä aivojen tunnekeskukseen. Kädet eivät ole, jonka vuoksi tunteet eivät vaikuta niin vahvasti käsiin. Tunteet näkyvät kyllä, mutta suurimmalta osin kädet toistavat opittuja tapoja sekä liikkeitä.

Hallitsemme melko hyvin käsiemme liikkeen, sillä näemmä ne suurimman osan ajasta, mutta annamme silti monia tiedostamattomia merkkejä käsillämme (Fexeus 2019, 175).

Kun tällaisia tiedostamattomia eleitä tai liikkeitä tapahtuu, se voi olla hyvä merkki siitä mitä henkilö oikeasti ajattelee. Poliisin työssä kannattaa aina tarkkailla vastapuolen käsiä, sillä niiden liikkeet ovat suurin osa ajasta tiedostettuja. Vastapuoli voi myös yrittää tarttua johonkin tai lyödä. Lyömisen harkittamisen voi mahdollisesti havaita aikaisin, sillä kiihtyneessä mielentilassa vastapuoli mahdollisesti alkaa puristelemaan nyrkkiään kiinni. Vastapuoli tällöin ”valmistautuu ja varautuu” lyömään, vaikka hän ei välttämättä tekisi sitä edes tiedostaen.

Toinen hyvä tiedostamattoman eleen esimerkki on olkapäiden kohautus. Tämä on opittu toiminto, sillä jo lasten piirretyissä tätä käytetään ylikorostuneesti. Kuvastamme tällä sitä, kun emme tiedä jostain jotain. Koska olemme oppineet tämän jo aikaisin elämässämme, taito on jäänyt niin syvälle selkäyttimeen, että tästä opitusta taidosta on tullut meille tiedostamaton taito. Esimerkiksi pyöräily on tiedostamaton taito – Osaat pyöräillä, mutta sinun ei tarvitse miettiä sitä osataksesi.

Sallinen kirjassaan käsittelee käsivarsien eleitä. Sallisen mukaan kädet ovat toimineet aina ihmishistorian ajan kehomme suojaamisen välineenä. Tästä syystä kehomme tekee usein jo automaattisesti suojausliikkeitä käsillämme esimerkiksi suojaamalla päämme kaatuessa, tai suojaamalla silmät jonkin lentäessä silmiä kohti. (Sallinen 2021, 114) Käsillämme myös laajennamme sekä pienennämme revii-riämme, vahvistamme puhuttua viestintää sekä osoitamme useita muitakin tunteitamme.

2.3.2 Kämmenet ja sormet

Sallinen hyvin kuvastaa kirjassaan kämmenien ja sormien merkitystä kommunikaatiossa. Tästä syystä poliisin työssä on erityisen tärkeää nähdä kohteiden kämmenet, sillä niistä pystyy lukemaan, milloin joku pyrkii tekemään pahaa. Sallinen myös mainitsee, että ihmiselle ei ole luontaista pitää käsiään piilossa, sillä kädet ovat keskeinen väline jokapäiväistä toimintaamme. Usein käsien piilottaminen viestii, että henkilöllä on jotain salattavaa. Täytyy kuitenkin muistaa, että keskustelukumppanilla voi olla

esimerkiksi, kylmät sormet, joita lämmittää taskussa, tai avaimet, joita on ottamassa taskusta esille. Käsien taskussa pitämiseksi voi olla useita muitakin syitä, joten olosuhteet sekä tilanteet ratkaisee.

”Kämmenillä ja sormilla voidaan korostaa ja painottaa sanallisia viestejä, niillä voidaan korvata sanoja ja niillä osoitetaan tunteita. Kämmenet voivat olla ystävällisyyden, empatian tai vastaavasti töykeyden ja jopa aggressiivisuuden väline” (sallinen 2021, 131).

Kämmenillä kommunikoimme vahvasti. Poliisille tärkeää puhutuksessa on se, onko kämmenet auki vai nyrkissä. Kämmenet auki ovat huomattavasti rauhoittavampi ele, kuin aggressiivisesti nyrkissä. Voimme myös osittaa, kätellä, kätellä tuttavallisesti, peitellä kasvoja, tai puristella kämmeniä. Käsillä voimme osoittaa tunnetilojamme.

2.4 Eleet

Eleillä voidaan vahvistaa omaa viestintää, tai jopa korvata sanoja. Tämä on tärkeää poliisin työssä, jos asiakkaan kanssa on kielimuuria ja viesti täytyy saada perille. Eleet voivat olla myös tahattomia kuten esimerkiksi haukottelu. Olen havahtunut useasti siihen, että olen ollut tilanteessa tai keskustelussa, johon minulla ei ole ollut mielenkiintoa ja olen alkanut haukottelemaan, vaikka minua ei väsyttä tai edes yleisesti ottaen haukotuta. Olen vain tahattomasti viestinyt muille vastapuolille olevani tylsistynyt tai olen lopettamassa keskustelua omalta osaltani.

Eleet ovat tärkeä osa kommunikaatiota eri tilanteissa, sillä ne voivat nopeuttaa keskustelua ja korvata puheen merkityksen. Puolustusvoimilla eleiden käyttö korostuu, silloin kun täytyy saada viestittyä tärkeä viesti ja samalla olla hiljaa. Taustalla voi olla myös todella voimakasta meteliä, ettei puhetta tai edes huutoa kuule, joten koko kommunikointi tapahtuu eleillä. Jotta näin voidaan toimia, täytyy erikseen opetella tietyt eleet sekä niiden tarkoitukset.

Eleet voivat olla tahattomia, mutta niitä voidaan myös tarkoituksellisesti liioitella, kuten pantomiimissa. ([Eleet ja olemuskieli viestinnässä | Papunet](#)).

2.5 Olemus

Titta Vilpa on kirjoittanut sivulla Kuulu.fi olemuksesta, että fyysisellä olemuksella ja artefakteilla viitataan staattiseen nonverbaaliseen viestintään, joka ei merkittävästi muutu yhden vuorovaikutustilanteen aikana. Henkilön fyysinen ulkomuoto (koko, sukupuoli, etninen tausta jne.) vaikuttaa luomaamme ensivaikutelmaan meille tuntemattomista ihmisistä. Ensivaikutelmat sekä tulkinnot voivat olla stereotyyppisiä. ([Nonverbaalinen viestintä vuorovaikutustilanteissa \(kuulu.fi\)](#))

Omaan olemukseen pystyy vaikuttamaan artefakteilla, eli vaatteilla, koruilla tai meikeillä. Voimme luoda artefakteilla erilaisia ensivaikutelmia itsestämme muille, ja näin vaikuttaa meistä luotaviin tulkintoihin. Vaatetus ei paljasta millainen henkilö varsinaisesti on, mutta sillä voidaan kuitenkin muokata mielikuvia. Tästä syystä vaatteiden perusteella luodut mielikuvat ovat usein stereotyyppisiä.

Tästä syystä olen itse tutkinnassa suosinut neutraaleja värejä pukeutumisessa. Pidän useasti vapaa-ajalla värikkäitä ja räikeitä vaatteita, mutta ne voivat herättää minusta erilaisia tunteita tai mielipiteitä, joten olen kokenut helpommaksi olla ”neutraalin” näköinen pukeutumisellani. Uskon tästä olevan hyötyä alitajuisesti, sillä jos näytämme neutraaleilta, on meitä myös helpompi uskoa, että emme tuomitse ketään ja yritämme neutraalina osapuolena selvittää tapausta.

2.6 Pää ja kasvot

Pään ja kasvojen hyödyntäminen kommunikoinnissa alkaa jo hyvin varhaisessa vaiheessa, jo ennen kuin osaamme puhua. Vauvat hyödyntävät vahvasti päätään nyökkäilemällä, nyripistämällä tai suuntaamalla kasvot pois päin. Jo varhaisessa vaiheessa hyödynnämme kehonkieltä viestiäksemme tunnetilojamme ilmeillämme, mutta pienestä pitäen meitä opetetaan hillitsemään kasvojen eleitä. Negatiiviset eleet kielletään esimerkiksi käskemällä lopettamaan kiukuttelu, ja vastaavasti esimerkiksi kehoittaan hymyilemään valokuvattaessa.

Ilmeet

Fexeus on kirjoittanut kirjassaan, että meillä on seitsemän perustunnetta asummeko Papua-Uudessa-Guineassa taikka Naantalissa. Fexeuksen mukaan kyseiset seitsemän tunnetta ovat: Hämmästyminen, suru/alakuloisuus, kiukku, pelko, ilo, inho sekä halveksunta.

Tunteita on tietenkin valtava määrä muitakin, mutta nämä seitsemän toimivat pohjana. (Fexeus 2019, 112)

Ihmisellä on 43 hienovaraista lihasta kasvoissa, jotka ovat kaikki kytköksissä aivojen tunnekeskukseen. Kasvojen pienillä ilmeillä voidaan paljastaa, mikä tunne on kyseessä. Mahdollisesti henkilö voi yrittää peittää oikeita tunteitaan esimerkiksi näyttämällä muuta tunnetta tai ei tunnetta lainkaan. Hienovaraiset tiedostamattomat ilmeet voivat paljastaa todellisen tunteen.

Hienovaraiset tunneilmaukset ovat jaettu lieviksi ilmeiksi, osittaisiksi sekä mikroilmeiksi.

Lievisissä ilmeissä on koko kasvot käytössä, mutta heikolla volyyymillä.

Osittaisessa ilmeessä käytetään vain muutamaa osaa kasvoissa, jotka tarvitaan täydellisen ilmeen luomiseen. Nämä kyseiset käytössä olevat osat voivat viestiä tunnetta joko voimakkaasti, tai heikosti (usein lieviä). Osittainen ilme on merkki siitä, että tunne on oikeasti lievä, tai vaihtoehtoisesti tunne on voimakas, mutta tunteen peittäminen on epäonnistunut.

Mikroilmeet ovat salamannopeita täydellisiä ilmeitä, jotka paljastavat todellisen tunteen. Näitä on hankala havaita, mutta tiedostamalla ja tarkkailemalla ne on mahdollista huomata.

Täytyy kuitenkin muistaa, että nähdessä tunteen kasvoilla, et voi tietää mikä on kyseisen tunteen aiheuttanut. Tämä voi kuitenkin olla arvokas tieto kuulusteluissa, jolloin voi osata kohdistaa kysymyksiä oikeaan paikkaan.

Katsekontakti

Katsekontakti on todella tärkeässä osassa kommunikaatiota. Olemme varmasti jokainen joskus ollut tilaisuudessa, jossa puhuja on onnistunut katsomaan kaikkialle muualle paitsi yleisöön tai sinuun. Siitä syntyy välittömästi tunne ulkopuolisuudesta. Katse on yksi näkyvimmistä tavoista luoda ja ylläpitää yhteys ja kontakti.

Välitämme silmillämme useita tunteita, joten on myös luonnollista peittää niitä tai katsoa muualle, kun haluamme peittää tunteitamme. Muistan itse yläaste ajoilta pitäessäni esitystä ja olin hyvin ujo. En uskaltanut avata suutani ja minulla oli hyvin epävarma olo itsestäni, mutta opettaja pyysi kaikkia peittämään silmänsä ja painavan otsat pulpettiin. Minun epävarma olo katosi välittömästi, kun en huomannut enää kaikkein tuijottavan minua. Tämä oli kuin käänteinen toiminta pois päin katsomisesta, mutta sen sijaan että olisin itse katsonut muualle, niin kaikki muut katsoivat.

Suora katsekontakti on usein merkki luottamuksesta ja rehellisyydestä, joten se herättää usein kummastusta, jos sitä välttää. Sallisen mukaan katsekontaktin välttely usein tulkitaan epärehellisyydeksi, valehteluksi taikka vilpillisyydeksi, mutta usein katsekontaktin välttelyyn liittyy muita syitä.

Sallisen mukaan hyvä ohjesääntö katsekontaktin pitämiseen on n. 70 % ajasta keskustelusta. Mitä tuttavallisempi ihminen on kyseessä, voi prosenttimäärä pienentyä. Tämä liittyy siihen, että pidetään kohteliaana tapana katsoa keskustelukumppania silmiin, mutta mitä tuttavallisempia olemme, sitä vähemmän on riskiä, että suunnatessa katsetta muualle keskustelukumppani pitää epäkohteliaana. Liian pitkään tuijottaminen saattaa aiheuttaa keskustelukumppanissa epämieluisuuden tunteen, joten sen takia välillä on suotavaa katsoa muualle. (Sallinen 2021, 178)

Joskus kesken keskustelun voi syntyä ajatuksia, joita pysähtyy tutkimaan ja näin rikkoo katsekontaktin. Katseen pois kääntämiselle voi olla myös useita muita syitä, jotka ei välttämättä liity mitenkään vilpillisyyteen tai konfliktin välttämiseen, mutta yhtä hyvin henkilö voi olla vain yksinkertaisesta ujo tai epävarma.

Sallinen myös kirjoittaa silmien sulkemisesta. ”Silmien sulkeminen on suojausreaktio, jolla yritämme suojata aivojamme näkemästä jotain epämieluisaa asiaa, tapahtumaa tai henkilöä.” (Sallinen 2021, 180). Silmien sulkeminen voi viitata johonkin epämiellyttävään tunteeseen, minkä haluaa sulkea pois mielestään.

Silmien sulkeminen ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita epämiellyttävää tunnetta, vaan myös monet meistä muistelee asioita silmät kiinni. On helpompi muistella asioita visuaalisesti silmät kiinni, kun aivot eivät vastaanota ärsykeitä silmillä. Silmien sulkeminen saattaa myös auttaa keskittymään, mikäli puhetta pitäessä unohtaa mitä piti sanoa. Silmät sulkemalla pystyy eristämään itsensä muulta maailmalta.

Silmien siristelyllä voidaan osoittaa useita eri asioita, kuten tyytymättömyyttä tai kriittisyyttä kuulemaansa asiaan. Siristelyyn saattaa myös liittyä ulkoisia tekijöitä kuten auringon heijastuminen, silmälasien puute tai silmien kuivuminen. Silmien räpyttely tapahtuu usein kuivien silmien takia. Sallisen mukaan runsas räpyttely usein yhdistetään valehteluun, mutta näin ei ole. Valehdellessa aivot joutuvat tekemään töitä paljon enemmän ja keskittymään tähän hetkeen, kuin totta puhuessa. Jos valehtelu jatkuu pitkään saattaa ”unohtaa” muutaman luonnollisen räpäytyksen keskittyessään niin vahvasti valehteluun. (Sallinen 2021, 184).

Suu

Suu on iso osa viestintäämme, sillä huulilla voidaan tahallisesti sekä tahattomasti luoda aitoja tunteita. Tämän vuoksi seuraamme huulia alitajuntaisesti, sillä olemme oppineet aina seuraamaan niitä. Jos keskustelemme ja hymyilemme, voi hymy tarttua oikealla mielentilalla, ja tämä osoittaa vahvasti mielestäni suun merkityksen viestinnässä.

Havaitsemme alitajuntaisesti hymyn ja tekohymyn erot. Tekohymystä puuttuu aito ilo, joka näkyy silmistä. Aito hymy on tarkoitettu vain läheisimmille, joille pystymme olemaan aitoja. Tekohymy opittu kohtelias tapa, jota sovelletaan sosiaalisissa kanssakäymisissä. Aitoa hymyä on todella vaikeaa näyttää, ja surullisella tai huonolla tuulella olevan henkilön on miltei mahdotonta tehdä niin. (Sallinen 2021, 193)

Mikroilmeet

Mikroilmeet ovat hyvin nopeita ja tahattomia sen hetkisen tunnetilan ilmauksia. Tähän mennessä on listattu yli 10 000 eri kasvojen ilmettä, mutta mikroilmeitä on löydetty vain 7. Mikroilmeet myös luovat pohjan kaikille lopuille ilmeille. ([7 mikroilmettä, jotka paljastavat sinut - Mielen Ihmeet](#))

Amerikkalainen psykologi Paul Ekman on tutkinut mikroilmeitä uransa aikana runsaasti ja on yksi arvostetuimmista psykologeista. Ekman on empiirisillä tutkimuksillaan menestyksekkäästi sekä pitävästi tutkinut, että riippumatta kansasta tai kulttuurista on olemassa tietyt ilmeet ja eleet, jotka tunnustetaan kaikkialla. ”Kun kehonkieli on kulttuurisidonnaista, on mikroilmeet täysin universaaleja” (Sallinen 2021, 203).

Pete Poskiparta kirjassaan kertoo, että kehonkielestä voidaan lukea henkilön yleistä vireystilaa ja läsnäoloa sekä suhtautumista sen hetkiseen tilaan ja ympäristöön. Poskiparran mukaan mikroilmeet paljastavat vain sen kyseisen tunnetilan, joka tuli ilmeestä esille, mutta siitä ei ole suoraan kuitenkaan luettavissa, mistä kyseinen tunnetila tuli ja mihin se liittyi. (Poskiparta 2017, 83) Mentalistin sekä poliisin työssä oikeiden kysymysten esittämisellä voidaan saada juuri oikeat ja tarvittavat vastaukset. Niin myös tässä. Mikroilmeet paljastavat tunnetilan, jonka perusteella voidaan esittää kysymyksiä, joilla voidaan yrittää selvittää miksi kyseinen tunnetila tuli esille.

Poskiparta muistuttaa kirjassaan, että mikroilmeitä ei tule sekoittaa sosiaalisiin ilmeisiin. Mikroilmeet syntyvät tunnetiloista ja tiedostamatta. Sosiaaliset ilmeet ovat tiedostettuja ja viipyy kasvoilla huomattavasti pidempään. (Poskiparta 2017, 85)

Seitsemän mikroilmettä ja miten ne näkyvät kasvoilla:

1. Ilo, molemminpuolinen hymy, nostaen poskipäitä ylöspäin
2. Inho, silmät sirrillään, ylähuuli nostettuna ja nenä rutussa
3. Pelko, pää vetäytynyt hieman taaksepäin, kulmakarvat ylhäällä ja suu ja silmät auki
4. Suru, leuka tulee hieman ulos, alahuuli tulee ylähuulen yli ja suupielet menevät alaspäin
5. Viha, kulmakarvat vedetty alas ja yhteen, suu tiukasti kiinni ja hieman nenä rutussa
6. Ylimielisyys, toinen puoli suusta virnistää hieman ylöspäin
7. Yllätys, kulmakarvat ylhäällä kaarevasti, sekä suu ja silmät ammollaan

(Poskiparta 2017, 86–93)

”Pystyykö todella ilmeistä ja eleistä kertomaan kuka valehtelee ja koska? Vastaus on kyllä ja ei.” (Poskiparta 2017, 96).

Poskiparta kirjoittaa kirjassaan valehtelusta ja sen tunnistamisesta vahvasti mentalistin näkökulmasta, mutta se soveltuu hyvin myös kuulusteluihin. Poskiparran mukaan 100 % varmuutta ei pelkällä kehonkielellä ja ilmeillä pysty saavuttamaan. Todennäköisyys valheen tunnistamiseen kasvaa huomattavasti seuraamalla henkilön eleitä, sekä selvittämällä henkilön puheiden todenperäisyys. Poskiparta määritteli valheet valkeisiin valheisiin, jotka ovat pieniä eikä vahingoita kertojaa tai ympärillä olevia. Sekä vakavimpiin valheisiin, jonka päämäärä on hankkimaan etua jollain tapaa. Valehtelun toimintatapa on kuitenkin sama, eli tiedostettuja väitteitä, joissa kerrotaan epätosi väite **tai** luo epätoden valheellisen tunnetilan. (Poskiparta 2017, 97)

On hyvä myös tiedostaa, että puhuja ei aina tiedosta valehtelevansa, jolloin kehonkieli ei osoita valehtelun merkkejä. Esimerkiksi tilanne, jossa sinä kuulustelijana tiedät valvontakameratallenteiden perusteella sekunnilleen liikenneonnettomuuden faktat ja huomaat asianomistajan kertovan totuutena tapausta eri tavalla, mitä olet itse tapauksesta nähnyt tallenteista. Asianomistajan kehonkielestä ei huomaa mitään viitteitä valehtelusta ja vannoo kertovansa kaiken totuudenmukaisesti. Tapauksessa on

voinut käydä niin, että asianomistaja ei ole täysin itse nähnyt tapauksen etenemistä ja on täyttänyt tarinan aukon keskustelemalla itse todistajan kanssa, joka on nähnyt tapauksen kauempaa virheellisesti. Näin ollen asianomistaja on saanut virheellistä tietoa, mutta pitää sitä itse totuutena, eikä tästä syystä itse tiedosta valehtelevansa.

Miten tunnistaa valehtelija? Täyttä varmuutta valehtelusta ei voi saada, mutta tunteiden jyllätessä tulee helposti sanottua asioita, jotka ovat ristiriidassa tunteiden kanssa. (Poskiparta 2017, 98)

Varsinkin ihminen, joka on ensimmäistä kertaa kuulusteltavana rikokseen, saattaa tunteet hänellä olla hyvinkin voimakkaita. Voimakkaiden tunteiden ollessa läsnä mikroilmeet tulevat herkästi esille ja kertoja yrittää kertoa ennalta keksimää valehdeltua tarinaa, jolloin voi olla helpompi havaita ristiriitoja tunteista ja puheesta. Tämäkin riippuu aina täysin ihmisestä sekä tilanteesta, sillä ihmiset reagoivat hyvin eri tavoin. Taparikollinen ei välttämättä hetkähdakaan, vaikka olisi epäiltyä murhasta, tai vastaavasti kyseessä voi olla mielenvikainen, jota ei edes tapaus kiinnosta.

Tarkoitus ei siis ole oppia olemaan valheenpaljastin, vaan oppia tunnistamaan mitä kysymyksiä kannattaa esittää mihinkin kohtiin. Poskiparta kertoo havainneensa esityksissään, että valehdellessa henkilö pohtii vastausta normaalia pidempään, tai vaihtoehtoisesti vastaa jo ennen kuin kysymys esitetään loppuun. Poskiparran mukaan tämä voi johtua siitä, että valehdellessa ollaan epämukavuus alueella, jolloin sieltä halutaan nopeasti pois. Vaihtoehtoisesti viivytellessään vastausta on valehtelija jo päättänyt entuudestaan vastauksen, mutta pyrkii vaikuttamaan luonnolliselta. Mikäli valehtelijalla on mahdollisuus vastata pitkästi, vastaus usein on kiertelevä ja kaarteleva. Poskiparran mukaan tämä voi johtua tarpeesta peitellä tarinaa (Poskiparta 2017, 99)

3 PROKSEMIikka JA HAPTIikka

Proksemiikka eli tilankäyttö ja haptiikka eli koskettamalla viestiminen liittyvät molemmat fyysiseen kontaktiin. Proksemiikalla tarkoitetaan sitä, miten henkilö asettuu tilaan tai millaisen etäisyyden hän valitsee muihin vuorovaikutustilanteen henkilöihin nähden. ([Nonverbaalinen viestintä vuorovaikutustilanteissa \(kuulu.fi\)](#))

Proksemiikka on siis tilankäyttöä ja usein puhutaan reviiristä. Haptiikka eri kosketuksia vuorovaikutuksen aikana kuten kättely, halaus tai olan taputus.

3.1 Proksemiikka – Tilankäyttö

Proksemiikka on tilankäyttöä, sekä sen hallintaa omaa viestintää hyväksikäyttäkseen. Proksemiikka pohjautuu ihmisen ympärillä olevasta tilasta, jota halutaan säilyttää. Jokaisella ihmisellä on omanlainen reviiri. Jotkut tarvitsevat enemmän omaa tilaa ja jotkut vähemmän, mutta henkilökohtaisen reviirin lisäksi, reviirin kokoon vaikuttaa tilanne sekä kulttuuri. Esimerkiksi kahdenkeskeisessä intiimissä tilanteessa reviirin koon ei tarvitse olla yhtä suuri, kuin työkaverin kanssa jutellessa. Meidän suomalaisten

kulttuurin reviiri on maailmallakin tunnettu siitä, miten paljon pidämme väliä toisiimme, vaikka se tuntuu meistä aivan normaalilta. Koemme helposti vastapuolen tunkeilevaksi, jos he tulevat liian lähelle.

Proksemiikan teorian on alustavasti kehittänyt Edward T. Hall vuonna 1966, jonka avulla on opittu ymmärtämään paremmin tilankäyttöä ja etäisyyksiä muihin ihmisiin. Hallin mukaan on neljä pääsääntöistä etäisyyttä, mutta tosiaan roolit, normit, tilanteet tai arvot voivat vaikuttaa tähän. ([SocShortcuts culture1 \(sociology.org.uk\)](http://SocShortcuts.culture1.sociology.org.uk))

Julkinen etäisyys (yli 4 m)

Julkinen etäisyys on vähiten intiimi etäisyys, joka on yleinen etäisyys, kun puhumme isommalle yleisölle, esimerkiksi puhetilaisuuksissa.

Sosiaalinen etäisyys (1 m - 4 m)

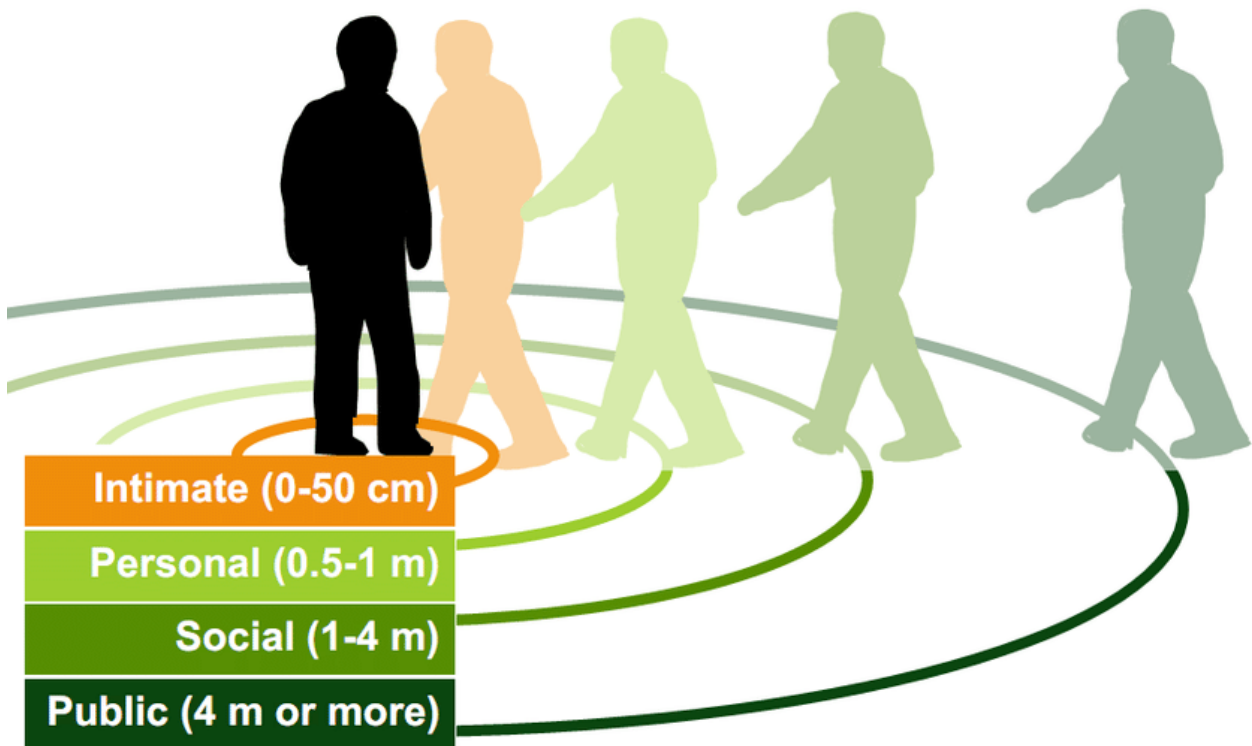
Sosiaalista etäisyyttä pidämme, kun keskustelemme tuntemattoman ihmisen kanssa, esimerkiksi uuden työkaverin kanssa tai kaupan myyjän kanssa.

Henkilökohtainen etäisyys (50 cm - 1 m)

Henkilökohtainen etäisyys on varattu ystäville tai ihmisille, jotka tunnemme entuudestaan ja pystymme olemaan heidän lähellään ilman vaivaantumista.

Intiimi etäisyys (0 cm - 50 cm)

Intiimi etäisyys toteutuu vain romanttisen kumppanin, perheen ja läheisimpien ystävien kanssa. Ensimmäisestään etäisyyttä käytetään intiimimpään kosketukseen, kuten halaukseen ja suudelmaan, joka voi olla romanttista tai ystävällistä kulttuurista riippuen.

Kuva 1: Edward T. Hallin tilankäytön etäisyydet. (https://www.researchgate.net/figure/Halls-proxemic-zones_fig2_254058742)

3.2 Haptiikka – Kosketus

Haptiikka on fyysistä kontaktia, joka liittyy myös sanattomaan viestintään. Myös kosketuksella voimme osoittaa tunteitamme vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi Haptiikkaan kuuluu kättely, olan taputus ja haalaus. Pystymme kosketuksellamme viestitsemään useita asioita, kuten pelkoa, vihaa, hellyyttä, lohdutusta ja useita muita. Fyysisessä kosketuksessa voi olla paljon tunnelatausta, joten kosketusviestintä voi olla painavampaa kuin verbaalinen viestintä. Kosketuksella voimme myös herättää vastapuolen huomion tai painottaa mitä viestimme verbaalisesti.

Jokainen reagoi eri tavoin fyysiseen kosketukseen. Joillekin haalaaminen voi olla luontevaa ja automaattista ja jollekin muulle se voi olla kauhistus. ([Nonverbaalinen viestintä vuorovaikutustilanteissa \(kuulu.fi\)](#))

4 PUHEEN KÄYTTÖ VIESTINNÄSSÄ – INTRAVERBAALINEN VIESTINTÄ

Vaikka puhe ei ole nonverbaalista viestintää, se on todella merkittävässä osassa koko viestintää. Vaikka kertoisimme sanoilla vain yhtä lausetta, mutta muutamme eri sanojen kohdalla tempoja, äänenpainoa tai selkeyttä, voi lauseen merkitys muuttua vahvasti.

”Vaikka puhetta on tarkoitus säätää keskustelukumppanin puheen mukaiseksi ei silti ole mitenkään järveä lähteä matkimaan esimerkiksi sinulle vierasta murretta” (Poskiparta 2017, 77).

Ilona Rauhala kirjoitti kirjassaan Keskustelun voima, että hyvän keskustelijan perustaitoihin kuuluu kyky kuunnella, kyky puhua, kyky säädellä omia impulsseja ja kyky luoda aineksia vuorovaikutteiseen keskusteluun (Rauhala 2020, s 26). Tämä ei tietenkään täysin päde kuulusteluihin, sillä se ei varsinaisesti ole vain keskustelua, mutta peruselementit pysyvät kuitenkin samoina. Kuulusteluihin pätee täydellisesti kyky kuunnella ja kyky impulssien säätelyyn. Vaikka tietäisimme 100 % varmuudella jonkun tehneen raiskausrikoksen, mutta kuulustelun taktisista syistä emme voi paljastaa tietoaamme. Silloin täytyy osata hillitä omia tunteita, jotta kuulustelusta saadaan onnistunut.

Puhe muodostaa vain murto-osan ihmisten välisestä viestinnästä, mutta se on kuitenkin keskeisessä osassa viestintää. Puheviestintää käytetään puhtaasti sanojen ja puhekielen merkityksessä, kuten millaisia sanoja käytetään, puhutaanko sanoilla ja termeillä, joita kaikki tilanteessa olijat voivat ymmärtää, ja miten sanat välittävät informaatiota. Äänensävy ja äänenpaino ovat erottamaton osa puhetta, mutta kuuluvat oikeastaan sanattomaan viestintään. (Dunderfelt 2001, 18)

4.1 Äänen selkeys

”Äänenkäytön tulisi etenkin puheessa olla helppoa ja vaivatonta, jolloin siihen ei mene turhaa energiaa, eikä puhumiseen tarvitse kiinnittää ylimääräistä huomiota.” ([Ääni on kehon ja mielen tanssia – löydä puheesi flow - Ääniluotsi \(aaniluotsi.fi\)](#))

Näin lausui Liisi Petterson blogissaan äänenkäytöstä. Vaikka Petterson onkin laulupedagogi, pätee hänen mainitsemat asiat jokapäiväiseen puheeseen sekä korostetusti kuulusteluihin. Kuulustelun onnistumiseksi on tärkeää, että kuulusteltava kuulee ja ymmärtää kuulustelijan puhetta. Omasta kokemuksesta varmasti jokainen tietää, kuinka raskasta se on, jos ei kuule kunnolla keskustelukumppanin puhetta. Kuulustelussa puheen siis tulisi olla mahdollisimman helppoa sekä vaivatonta kuunnella.

Korvan erottelukyvyn kannalta selkeintä on puhe, jossa äänenkäytön ominaisuudet vaihtelevat sopivasti mutta eivät liikaa. Esimerkiksi vaihteleva sävelkulku puheessa auttaa korvaa erottamaan ääniteitä toisistaan. Liian voimakkaasti vaihteleva sävelkulku taas heikentää kokonaisuuden hahmottamista. ([Selkokeskus – suomeksi » Äänenkäyttö](#))

4.2 Äänen voimakkuus

Matalat äänet kuullaan yleensä korkeita heikommin. Esimerkiksi hyvin matalaäänisestä puheesta on vaikea saada selvää. ([Selkokeskus – suomeksi » Äänenkäyttö](#))

Äänenvoimakkuutta olisi hyvä säätää kuulustelussa sellaiseksi, joka on helposti kuultavissa. Äänenvoimakkuuteen voi vaikuttaa kuulusteltavan kuulo ja huoneen koko. Kiinnittäen huomiota ominaisuuksiin ja ympäristöön, voi luoda tilanteeseen sopivan äänenvoimakkuuden.

”Vastapuolen äänenvoimakkuuteen mukautuminen on hyvä taktiikka. Hiljaisella ja pehmeällä äänellä puhuva arvostaa, jos sinä teet samoin. Henkilö, joka kailottaa puhuessaan, kunnioittaa sinua enemmän ja pitää sinua samanmielisenä, jos korostat ääntäsi.” (Fexeus 2019, 46)

4.3 Tauotus ja painotus

Selkopuheen rytmi on rauhallinen, mutta ei luonnottoman hidas tai venytetty. Tarkkaa selkopuheen nopeutta ei voi antaa, sillä puhenopeus kuten muukin äänenkäyttö riippuu tilanteesta. ([Selkokeskus – suomeksi » Äänenkäyttö](#))

Selkokeskuksen äänenkäytön ohjeistuksissa myös mainittiin puheen tauotuksen tapahtuvan ennen ja jälkeen puhejakson, mutta ei puhejakson aikana. Puherytmin tulisi myös olla rauhallinen. Rytmin ei kuitenkaan tulisi olla luonnottoman rauhallinen, hidas tai venytetty. Tämäkin riippuu vahvasti tilanteesta, jossa puhutaan.

4.4 Esimerkki lause

Kuten aiemmin mainittu, se miten sanat sanoo, merkitsee vahvasti, mitä sanoilla tarkoitetaan. Tälläkin voi olla suuri merkitys kuulusteluissa, ja tästä syystä käytän esimerkkiä, jonka voisi kuulla kuulusteltaessa. Käytän esimerkkilauseena seuraavaa: Minä en sanonut, että hänet pitäisi tappaa. Painosana on lihavoitu sekä alleviivattu. Tämä on hankalaa havainnoida tekstillä, joten kun luet esimerkkilauseet, niin lue ne ääneen.

Minä en sanonut, että hänet pitäisi tappaa.

Lauseessa painoarvo on sanalla minä. Tässä lauseen sanoja kertoo, että hän ei ehdottanut tappamista vaan joku muu.

Minä **en** sanonut, että hänet pitäisi tappaa.

Tässä lausuja kertoo, ettei hän ole sanonut tappamisesta.

Minä en **sanonut**, että hänet pitäisi tappaa.

Tässä lausuja kertoo, ettei hän sanonut tappamisesta, mutta voidaan tukita, että on mahdollisesti kirjoittanut asiasta.

Minä en sanonut, että **hänet** pitäisi tappaa.

Lausuja kertoo, että mainittua henkilö ei pitäisi tappaa, vaan joku muu.

Minä en sanonut, että hänet pitäisi tappaa.

Lausuja kertoo, että hänen mielestään kohdetta ei tulisi tappaa.

Minä en sanonut, että hänet pitäisi tappaa.

Lausujan mielestä kohdetta ei pitäisi tappaa, vaan tehdä jotain muuta.

5 SANATTOMAN VIESTINNÄN HYÖDYNTÄMINEN KUULUSTELUSSA

Non-verbaalisen viestinnän tulkinta on todella haastavaa ilman harjaantunutta silmää, joten turha odottaa osaavansa tunnistaa niitä ohjetta lukemalla. Kuulustelutilanteessa sanattoman viestinnän tarkkailu on kuitenkin tehty helpommaksi, sillä kuulusteluhuoneet ovat pääosin tyhjiä, joissa ei ole häiriötekijöitä. Huoneessa on vain kuulustelija, asianosainen sekä tapaukseen tarvittava henkilö (avustaja, tulkki jne.) ja kaikki tietävät miksi kyseisessä huoneessa ollaan ja mitä tehdään.

Kuulustelun tarkoitus

Esitutkinnassa selvitetään asian laadun edellyttämällä tavalla epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat (ETL 1:2.1)

Kuulustelut ovat itsenäisiä esitutkinnan toimenpiteitä, joilla pyritään selvittämään esitutkintalain edellyttämiä asioita. Kuulusteluiden avulla kerätään materiaali eri osapuolien syyllisyydestä, sekä syyttömyydestä, jonka perusteella syyttäjä pystyy tekemään päätöksen syyttämisestä. Mikäli kuulustelu on suoritettu heikosti, syyttäjällä ei välttämättä ole kaikkea tarvittavaa materiaalia syytteen nostamista varten. ”Esitutkinnan lopputuloksen ratkaisee usein se, kuinka hyvin tai huonosti poliisi on onnistunut kuulustelutaktiikassa ja/tai – tekniikassa. Kuulustelussa on kuitenkin aina kyse ihmisten välisestä vuorovaikutustilanteesta eli kuulusteltavan ja kuulustelijan välisestä kanssakäymisestä. Sen onnistumisesta lopulta riippuu, miten rikos pystytään selvittämään” (Helminen ym., 2005, 264).

Kuulusteluilla on tärkeä merkitys jo ennen esitutkintapöytäkirjan valmistumista, sillä ne ohjaavat tutkintaa. Jos esimerkiksi epäilty kertoo heittäneensä rikoksen tekovälineen Tammerkoskeen, voidaan tutkintaa luonnollisesti suunnata kerrotulle alueelle. Samoin pakkokeinojen käytölle usein haetaan perusteita kuulusteluista. Esimerkiksi murhasta epäilty kertoo, ettei ole koskaan vierailut murhapaikalla, vaikka teknisen tutkinnan mukaan paikalta löytyy epäillyn DNA:ta. Kertomusta voidaan tällöin käyttää perusteena pidättämiselle tai vangitsemiselle.

(https://moodle.polamk.fi/pluginfile.php/227616/mod_resource/content/1/Kuulustelujen%20teoria%20enti%C3%A4%20varten.pdf)

5.1 Kuulustelija

Mikä yhden kuulusteltavan kohdalla saattaa olla sopimatonta menettelyä, voidaan toisen kohdalla katsoa sopivaksi. Vaikka näin toimitaankin, ei menettelyllä vielä perustuslain edellyttämää ja tutkimuksessa noudettavaksi tarkoitettua yhdenvertaisuusperiaatetta (Helminen ym., 2005, 271).

Kolme konkreettista tapaa tulkita kehonkieltä:

1. Luota vaistoosi (intuitio)

Suurin osa ilmeistä ja eleistämme on universaaleja, joten ihmisen vanhetessa kehonlukutaito kehittyy itsestään ja pystymme helposti päättämään suurin piirtein, mitä tunnetilaa ihminen tuntee.

Intuitio on kyky saada tietoa tai ymmärtää asioita ilman tietoista päättelyä. Intuition varassa henkilö toimii tunteen tai vaiston varassa ymmärtämättä täysin, miksi toimii niin kuin toimii.

2. Peilaa liike

Mikäli et tunnista elettä, jonka keskustelukumppanisi tekee, voit koittaa tekemällä itse saman eleen ja miettiä minkälaisia tunteita se herättää sinussa. Tämän metodin avulla pääset helpommin käsiksi tunteeseen, jota keskustelukumppanisi koki.

3. Sulje ylimääräiset liikkeet

Viimeinen hyvä keino auttaa tunnistamaan ele on poissulkea kaikki ylimääräiset eleet. Nähtyäsi eleen voit käydä tunnetiloja läpi poissulkevasti ja miettiä mitä tunnetilaa ele ei ainakaan edustanut, näin pääset loppujen lopuksi oikeaan johtopäätökseen.

(Sallinen 2021, 258–259)

5.1.1 Ennen kuulustelua

Yhteys – Rapport

Mitä parempi ensivaikutelma, sitä paremmat lähtökohdat hyvään yhteyteen. Ensivaikutelmasta alkaa yhteyden luominen. Hyvällä yhteydellä kuulusteltavaan voidaan saada mahdollisesti parempi lopputulos kuulusteluun, kuin sillä, että aloittaa kuulustelun välinpitämättömällä asenteella. Yhteyden avulla voidaan ”ohjata” vastapuolen kehonkieltä esimerkiksi hermostuneesta rauhalliseksi.

Kätteleminen

Kätteleminen on usein ensimmäinen kahden ihmisen välinen fyysinen kontakti, joten sen perusteella, niin julmalta kuin se kuulostaakin, luodaan usein vahva ja pysyvä mielikuva toisesta henkilöstä (Sallinen 2021, 132).

Ennen kuulusteluja kuulustelija voi luoda itsestään hyvän ensivaikutelman jokaiselle, asianomistajalle, todistajalle ja epäilylle.

Tervehtiminen, esittäytyminen ja kättely – taktisessa mielessä kuulustelu on jo alkanut. Kuulusteltavan ensitapaaminen onkin kuulustelun onnistumisen kannalta ratkaisevin yksittäinen hetki. Erityisesti kuulustelijasta huokuva vastenmielisyys kuulusteltavaa kohtaan saattaa ensitapaamisessa johtaa tilanteisiin, joiden korjaaminen myöhemmin on vaikeata, ellei mahdotonta.

(https://moodle.polamk.fi/pluginfile.php/227616/mod_resource/content/1/Kuulustelujen%20teoria%20enti%C3%A4%20varten.pdf)

Anna vastapuolen puhua itsestään

Huippumyyjät tietävät, että kaupantekotilanteessa asiakas on äänessä 80 % ajasta ja myyjät vain 20 %. Vaikka et olisi myymässä mitään, niin antamalla vastapuolelle aikaa kertoa itsestään, luot syvää luottamusta ja mielihyvää puheikumppanille, sillä oletan selvästi kiinnostunut hänestä ja hänen asiastaan. (Poskiparta 2017, 75).

Tätä voi soveltaa myös kuulusteluissa paljon, sillä kuulustelu alkaa jo ennen varsinaista kuulustelua. Kuulustelu alkaa ensimmäisestä yhteydenotosta, jolloin yhteyttä aletaan luomaan kuulusteltavaan. Esimerkiksi kiinniotettuun henkilöön voidaan aloittaa yhteyden luonti käymällä putkalla kysymässä mikä vointi, tai vaikka nukkuiko hän hyvin. Osoitetaan mielenkiintoa häneen minuutti, jonka jälkeen kerrotaan mistä hän on epäiltyä. Sano tulevasi uudestaan tunnin päästä. Tunnin aikana kuulusteltava ehtii selvittämään päätään ja selvittää mitä aikoo sanoa. Tunnin kuluttua mene putkalle uudestaan kerran, jotta pidät lupauksesi. Matkalla kuulusteluhuoneeseen ehtii hieman jutella ja selvittää mielenkiinnon kohteita.

Ilona Rauhala kertoo myös kirjassaan keskustelun tunnelman virittämisen tärkeydestä. Rauhalan mukaan yksi parhaimmista tunnelman virittämisen keinoista on rupattelu (Rauhala 2020, 52). Rauhala mainitsee kirjassaan, että hyvä keskustelija orientoituu kiinnostumaan keskustelukumppanin mielenkiinnon kohteista (Eml. 55).

Ole neutraali

Esitutinnan aikana jokaisella rikoksella epäilyllä on syyttömyysolettama (ETL 4:2). Vaikka tietäisimme syyllisyyden ennen kuulustelua 100 % varmuudella, tulee epäiltyä kohdella kuin syytöntä ja asiallisesti. Tämä on myös taktinen etu, sillä epäilty ei tiedä mitä poliisi tietää, eikä sitä tule paljastaa liian aikaisin, varsinkaan ennen kuulustelua. Epäilyn luullessa, että poliisi ei tiedä syyllisyyttä, on hän alttiimpi muokkaamaan tarinaa hänelle edulliseksi. Näin tapahtuessa voidaan osoittaa kertomus valheelliseksi, jolloin kuulusteltavan kertomuksen uskottavuus kärsii.

Ennen kuulustelua voi siis: jutella kiinnostuksen kohteista, käydä tupakalla, evätä tupakalle pääsy tai kysellä vointia. Kuulustelutaktiikan mukaan tulisi miettiä kumpi on parempi: onko kuulusteltava rento vai jäykkä. Ennen kuulustelua siis viritetään tunnelma edulliseksi kuulustelijalle.

Tulee myös muistaa, että mikäli kuulustelun ulkopuolella kuulusteltava alkaa kertomaan tapahtuman kulkua, hänelle tulee kertoa, ettei hänelle ole siinä kohtaa velvollisuutta kertoa mitään tapahtuneesta. Itse olen rajannut keskustelun aiheet tapauksen ulkopuolelle kaikkien osapuolien oikeusturvan turvaamiseksi.

5.1.2 Kuulustelun aikana

Peilaus

Peilaus on erittäin hyvä työkalu kuulustelijalle tehdessään peilaus hyvin. Tästä syystä asiat, joita ei tule peilata on kirjattu ensimmäisenä. Jokaisella ihmisellä on eri ominaisuuksia sekä tapoja toimia. Joillakin on tapana tärisyttää jalkaa lähes aina, räpsyttää silmiään useasti, tai voi olla pakkoliikkeitä, joille ei voi mitään. Tämän tyylliset asiat ovat niitä, jotka tulisi tunnistaa mahdollisimman nopeasti, jotta ei ala peilaamaan näitä. Näitä tapoja peilatessa, peilattavalle voi tulla epämiellyttävä olo, eikä välttämättä halua puhua kuulustelijalle enää. ”Sanomattakin on selvää, että jos keskustelukumppanillasi on pakkoliikkeitä, silmienjatkuvaa räpyttämistä, änkytystä, puhevikoja tai esimerkiksi toispuoleinen kasvojen halvaus, sinun ei tule missään tapauksessa näitä lähteä peilaamaan tai matkimaan” (Poskiparta 2017, 77).

Peilatessa eleitä ja liikkeitä luodaan aiemmin mainittua yhteyttä, rapporttia. Peilaamisella teemme itsestämme helpommin lähestyttävän ja tuttavallisemman, jolloin peilattavalle tulee turvallinen olo. Turvallisuutta tuntiessa on helpompi rentoutua ja keskustella. Kuulustelun ei tarvitse olla jäykkä ja vaikea tilaisuus. Tarvittaessa totta kai, mutta suurin osa kuulusteluista helpottuu, kun asianosainen rentoutuu. Poskiparran mukaan peilattavalle syntyy tunne, että peilaaja on hänen kaltaisensa, joten luottamussuhde syntyy. (Poskiparta 2017, 73).

Poskiparta kirjoitti kirjaansa, että yhteyden syntymisen pystyy tarkastamaan niin, että alat itse teemmään jotain tiettyä kuten hetkellisesti nopeutat puhettasi ja huomaat, että peilattava tekee samoin, niin se on merkki onnistuneesta yhteydestä (Poskiparta 2017, 73).

Onnistuneen yhteyden luomisen jälkeen keskustelukumppani alkaa itse alitajuntaisesti myös peilaamaan sinua. Mitä parempi yhteys, sitä parempi keskustelun tulos.

Kehon asentojen peilaaminen on yksi vahvimista mukavuusalueen osoittimista kahden ihmisen välillä. Kehollinen synkronoituminen lisää yhteisymmärrystä, parantaa vuorovaikutusta ja lisää luottamuksen tunnetta. (Sallinen 2021, 74)

Peilattaessa myötäile puhekumppanin mielipiteitä, mutta tee se vain asioista, joista olet pääsääntöisesti samaa mieltä tai asioista, jotka eivät sinulle merkitse juuri mitään (Poskiparta 2017, 74–75). Poskiparta kertoo, että myötäillessä asioita, joista on eri mieltä, nostaa peilaamisen kiinnijäämisriskiä ja ristiriitaiset viestit voivat laskea yhteyden luomisen takaisin alkupisteeseen. Täytyy myös muistaa, että kuulusteltaessa kuulustelija ei saa valehdella, joten tämän kaltainen peilaaminen on suoritettava muulloin, kuin kuulusteltaessa. Tällöin on myös riski, että ennen kuulustelua myötäilee kuulusteltavaa, ja kuulustelun aikana vastapuoli huomaa sinun vain myötäilleen häntä.

Äänenkäyttö

Arkipuheessa äänenkäytön tulisi olla rentoa, helppoa sekä vaivatonta. Kuulustelussa äänenkäyttö sekä oikeakielisyys korostuu entisestään. Kuulustelijan puheen tulee olla vaivattomasti kuunneltavaa, sekä helppoa rytmillisesti seurata, jotta kuulusteltava jaksaa kuunnella ja ymmärtää mitä kuulustelija sanoo. Oikeakielisyys, sekä painotus on siinä mielessä tärkeää, jotta kuulustelun aikana ei tule väärinkäsityksiä.

Jotta puhe on mahdollisimman rentoa ja helppoa kuunnella, puheen tempoa kannattaa hidastaa, mutta ei kuitenkaan luonnottoman hitaaksi. Jos kuulusteltava on tottunut nopeaan puheeseen, hän todennäköisesti kyllästyy ja menettää mielenkiinnon hitaan puheen takia. Puheen ollessa liian nopeaa kuulusteltava ei välttämättä pysy perässä puheessa, eikä tämän takia jaksaa keskittyä asiaan.

Kuulustelun ääni- ja kuvatallentaminen

Kuulustelutilaisuus saadaan ottaa kokonaan tai osittain ääni- ja kuvatallenteeseen. Kuulustelutilaisuus on tallennettava kokonaan tai osittain, jos siihen on asian laatuun tai kuulusteltavan henkilöön liittyvät seikat huomioon ottaen syytä kuulustelun suorittamistavan, kuulustelun aikaisten tapahtumien tai kuulusteltavan kertomuksen jälkikäteistä todentamista varten. Tallentamisesta on ennen sen aloittamista ilmoitettava kuulusteltavalle (ETL 9:3).

Kuulustelua ei saa tallentaa niin, ettei kuulusteltava sitä tiedä. Tallennukseen ei kuitenkaan suostumusta tarvita, mutta käytännössä kuulustelu saattaa muodostua vaikeaksi, ellei kuulusteltava suhtaudu myönteisesti tallenteen käyttöön.

Ääni- ja kuvatallenteiden käyttöä kuulusteluissa ja esitutkinnassa olisi lisättävä. Sitä puoltavat sekä tutkinnan kohteena olevan henkilön oikeusturvavaatimukset että tutkintatyön rationalisointi. Ääni- ja kuvatallenteita käyttäen muun muassa kuulustelun kulku on jälkikäteen luotettavasti selvitettävissä, jos kuulustelupöytäkirjan sisältö esimerkiksi myöhemmin oikeudenkäynnissä riitautetaan. Kuulustelukertomus voidaan tallentaa sellaisenaan, tai niin, että se kuulusteltavan antamien lausumien perusteella sanellaan myöhempää kirjoittamista varten. (Helminen 2005, 352–353).

Tavallisin tapa tehdä videoitu kuulustelu on tehdä kuulustelu muuten normaalisti, mutta tapahtuma tallennetaan videolle. Tällöin siis laaditaan kuulustelun kuluessa kuulustelupöytäkirja ja se tarkastetaan ja allekirjoitetaan normaalisti. Tätä voitaneen pitää lähtökohtaisesti suositeltavana vaihtoehtona. Toinen vaihtoehto on, että kuulustelu videoidaan ja sen perusteella litteroidaan, eli kirjoitetaan sanasta sanaan. Tätä käytetään lasten kuulusteluissa, mutta sitä voidaan käyttää kaikissa kuulusteluissa. Litterointi on kuitenkin työläs ja aikaa vievä vaihe. Toisaalta se vapauttaa kuulustelijan kirjaimisesta ja antaa näin paremman mahdollisuuden keskittyä vuorovaikutukseen kuulusteltavan kanssa. Tätä voidaankin pitää suositeltavana menetelmänä kaikkein haastavampien kuultavien kanssa. Kuulustelijan on kuitenkin tarpeen varmistua siitä, että viesti välittyy kuulusteltavalta oikein. (https://moodle.polamk.fi/pluginfile.php/227616/mod_resource/content/1/Kuulustelujen%20teoria%20enti%C3%A4%20varten.pdf)

Kehonkielen tulkinnan viisi tärkeää periaatetta

1. Ulkoiset olosuhteet vaikuttavat kehon kieleen

Ulkoiset tekijät vaikuttavat kehonkieleemme. Henkilöllä voi olla kädet puuskassa, joka usein yhdistetään suojautuvaan olotilaan. Kyseessä voi olla kuitenkin myös yksinkertaisesti, että huone on kylmä tai penkki, jolla istuu, on epämukava ja tuo on ainoa mukava asento.

2. Kehonkieli on tunteen ulkoinen olemus

Joissain tilanteissa käsien ristiminen voi olla selkeä torjuva tai suojaava ele, sillä suojaamme vartalomme, mikäli koemme olomme epämukavaksi. Kehonkieli toimii tunteilla ja on niiden ulkoinen ilmentymä. Kehomme heijastaa tunteita alitajuntaisesti ulos tiedostamatta.

3. Kehonkielessä on yksilöllisiä eroja

Jokaisella on oma kehonkieli ja tyyli. Joillain on täysin luonteva ja mukava asento olla lähes aina kädet ristissä ollessaan kuitenkin mukavuus alueella. Jotta henkilön kehonkieltä pystyy tulkitsemaan, tulee tietää, milloin henkilö on mukavuusalueella ja milloin epämukavuusalueella, sekä millainen hän on normaalisti.

4. Muutos kehonkielessä voi olla merkki tunnetilan muutoksesta

Henkilön ollessa aluksi keskustellessa avoin, mutta hankalan puheenaiheen aikana henkilö laittaa kädet ristiin, voi kyseessä olla epämukavuus alueelle päätyminen. Asennon purkamisen yhteydessä voi päätellä, että tunnetila muuttuu positiivisempaan suuntaan.

5. toistuvuus vahvistaa olettamuksen.

Yksittäisistä eleistä voi tehdä varovaisen johtopäätöksen toisen tunnetilasta, mutta jos samansuuntaisia eleitä tai ilmeitä on useampia, vahvistavat ne olettamuksen. Jos eleet toistuvat useamman kerran keskustelun aikana, voi olla melko varma, että havainnot ovat oikeat.

(Sallinen 2021, 47–49)

5.2 Rikoksesta epäilty

Rikoksesta epäillylle on ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa sekä yksilöitävä teko, josta häntä epäillään (ETL 7:10).

Epäillyn kuulustelussa (ja yleensäkin) kuulustelijan on syytä esiintyä itsevarmasti, mutta ei ylimielisesti.

Rikoksesta epäillyllä on oikeus olla myötävaikuttamatta rikosasiassa, jossa hän on itse tutkittavana eli itsekriminointisuoja. Tämä tarkoittaa sitä, että epäilty saa kuulustelussa olla hiljaa tai jopa valehdella. Tämä oikeus on ehdottoman tärkeää kertoa, sillä muutoin kuulustelukertomus saattaa mennä hyödyntämiskieltoon oikeudessa. Vastapainoksi epäillylle on hyvä kertoa hänen oikeudestansa puhua, sekä rikoslain 6:6 §:n lieventämisperusteista. Lievempää tuomiota ei saa luvata, mutta pykälän sisällön voi kertoa.

(https://moodle.polamk.fi/pluginfile.php/227616/mod_resource/content/1/Kuulustelujen%20teoria%20tenti%C3%A4%20varten.pdf)

Mukavuusalue vai epämukavuusalue

Kuulustelutilanne on aina epämukava, mutta mukavuusalue ilmeni kuulustelijan ja kuulusteltavan välisissä henkilösuhteissa. Pitkissä kuulusteluissa poliisin ja asiakkaan välille rakentuu usein tietynlainen luottamus, joskus jopa ammatillinen kunnioitus toista kohtaan. Kun luottamus on olemassa, on myös rikoksen tunnustaminen helpompaa. Harvoin kukaan tunnustaa törkeää rikosta henkilölle, jota ei voi sietää (Sallinen 2021, 50).

Jotta pystymme tunnistamaan, milloin henkilö on mukavuusalueella taikka epämukavuusalueella täytyy ensin tunnistaa, millainen henkilö on neutraalissa olotilassa. Neutraali olotila voidaan tunnistaa uusien ihmisten kohdalla hyvinkin nopeasti, mutta poliisin työssä uudet tuttavuudet ovat harvoin neutraalissa tilassa. Ennen kuulustelua käytävä nopea kepeä keskustelu ei herätä voimakkaita tunteita, mutta kuitenkin voi rentouttaa jännitystä, jolloin neutraali tila on mahdollisesti havaittavissa.

Mukavuusalueelta on luettavissa, onko kuulusteltava mahdollisesti luottavaisessa, vai ylimielisessä mielentilassa riippuen tilanteesta. Kuulustelijana tärkeämpää on havaita, milloin kuulusteltava siirtyy epämukavuusalueelle. Kehonkielen muuttuessa negatiiviseksi, voidaan mahdollisesti päätellä, että ollaan aiheen äärellä, josta epäilty mahdollisesti tietää jotain. Tämän tunnistuessa on mahdollinen paikka esittää jatkokysymyksiä.

Kehonkielen ja puheen yhteneväisyys

Miten tunnistaa valehtelija? Täyttä varmuutta valehtelusta ei voi saada, mutta tunteiden jyllätessä tulee helposti sanottua asioita, jotka ovat ristiriidassa tunteiden kanssa. (Poskiparta 2017, 98)

Valhe on vilpillisesti esitettävä totuudenvastainen, perätön väittämä. Valehtelua on yleensä vaikea tunnistaa, joten on pyrittävä selvittämään valehtelun motiiveja. Motiivin tunnistamista auttaa epäilyntunteminen, joka mahdollistaa neutraalin, mukavuusalueen sekä epämukavuusalueen käytöserot. (Kuulustelun psykologiaa epäilyn kuulustelu .pdf)

Puheen ja kehonkielen eroavaisuus kiinnittää automaattisesti huomiota, ja on erinäisiä tilanteita, jolloin puhe ja kehonkieli eivät synkronoidu keskenään. Se saattaa johtua siitä, että puhuja ei ole aivan varma asiastaan, hän saattaa puhuessaan olla keskittynyt aivan muuhun asiaan saman aikaisesti tai hän saattaa peitellä jotain, joskus jopa puhua epätotuuksia. (Sallinen 2021, 54)

Sallinen kuvailee, miten puheen ja eleen epäyhteneväisyys saattaa ilmetä.

1. kehonkieli näkyy ennen sanallista viestiä.

Keho reagoi usein ennen sanoja, koska kehonkieli syntyy alitajuisesti jo ennen, kuin aivomme muodostavat puhetta. Kun esimerkiksi olemme iloisia, saatamme hymyillä jo ennen kuin sanomme mitään positiivista tai iloista. Kehonkieli ennen sanoja tai samaan aikaan sanojen kanssa tarkoittaa yleensä sitä, että puhe ja sanat ovat yhteneväisiä, eikä tilanteessa ole mitään epänormaalia.

2. Kehonkieli näkyy vasta sanallisen viestin jälkeen

Kehonkielen ilmentyessä vasta sanallisen viestin jälkeen, on niin ikään syytä kiinnittää asiaan huomiota. Joskus käy nimittäin niin, että henkilö saattaa esimerkiksi sanoa olevansa hyvin pahoillaan tapahtumasta, mutta näyttääkin surullista ilmettä vasta pahoittelun jälkeen. Koska pahoittelu ei ollut aito tunne, se ei synnyttänyt automaattisesti tunnetta vastaavaa ilmettä. Henkilö on tällöin unohtanut tietoisesti luoda pahoittelevan ilmeensä ja huomaa tehdä sen vasta sanojen jälkeen. Tällaisissa tapauksissa puhuja harvoin tarkoittaa sanojansa aidosti.

3. Kehonkieli ja puhe viestivät erilaisista asioista

Silloin kuin kehonkieli osoittaa huomattavasti suurempaa tai huomattavasti pienempää tunnetta, kuin sanat, on syytä kiinnittää asiaan huomiota ja miettiä, missä tunnetilassa henkilö oikeasti on. Jos keskustelukumppani kertoo, että on oikein innoissaan yhteistyöstä, mutta ei osoita millään tavalla kehollaan sitä, on hyvä tarkistaa henkilön motiivit ja kiinnittää huomiota hänen viestintänsä aitouteen.

(Sallinen 2021, 54–57)

Valehtelun motiivit

Tunnustaminen ei usein ole epäillyn kannalta järkevää toimintaa. Kun mietitään, miksi epäilty ei kerro, on hyvä miettiä syytä miksi hän ei kerro. Äkkiseltään tulee mieleen rangaistuksen pelko, joka on toki hyvin tavallinen, mutta se on yllättävän harvoin varsinainen syy, miksi ei kerrota. Muita tunnustusta estäviä syitä ovat ainakin leimautuminen rikolliseksi tai muuten pelko maineen menetyksestä, pelko leimautumisesta vasikaksi, vaikeus tunnustaa edes itselle (itse aiheutettu muistamattomuus), häpeä ja pelko läheisten ihmisten arvostelusta tai hylkäämisestä, kostonpelko tekijäkumppanien toimesta (tähän liittyvät erilaiset kerhot, rodulliset, uskonnolliset ym. sidosryhmät) tai pelkkä rikosprosessin aiheuttama ylimääräinen haitta. Hyvin kirjattu kiistetty kuulustelukertomus on yhtä arvokas kuin myönnetty juttu. Onkin hyvä muista vanha poliisin totuus: ”Hyvä kiisto on parempi kuin huono tunnustus.” (https://moodle.polamk.fi/pluginfile.php/227616/mod_resource/content/1/Kuulustelujen%20teoria%20enti%C3%A4%20varten.pdf)

5.3 Asianomistaja

Asianomistajan kuulustelussa selvitettäviä seikkoja ovat: Selvitettävän asian tapahtumatiedot, vaatimukset, oikeudellinen arvio tutkittavana olevasta asiasta ja asianomistajan käsitys häntä kohdanneen oikeudenloukkauksen merkityksellisyydestä (Helminen ym. 2005, 273). Näiden lisäksi tulee selvittää, onko kyseessä asianomistajarikos. Mikäli vaatimuksia ei ole, esitutkinta saattaa päättyä asianomistajan kuulustelun jälkeen.

Jotta kertomuksen kertominen olisi mahdollisimman luontevaa ja helppoa, salli ja rohkaise kertomuksen tuottamiseen myös muilla keinoin. Ilmeet, eleet, näyttäminen ja piirtäminen. (Todistajan ja asianomistajan kuulustelu)

Empatia

Empatia on kyky ja halu pyrkiä ymmärrykseen, mitä toinen ihminen saattaa tuntea ja kokea sekä taitoa asettua toisen henkilön asemaan. Empatia on tärkeä taito asianomaisten kuulustelussa, sillä empatian osoituksella voi olla vaikutusta siihen kertooko kuulusteltava kertomustaan vai ei. Tunteiden huomioiminen on osa kunnioittavaa suhtautumista kuultavaa kohtaan. Empatia voi olla kuulustelussa ilmaisuja tai konkreettisia tekoja. Konkreettiset teot voivat olla esimerkiksi vesilasin tai vaikka nenäliinan tarjoamista.

Negatiivinen totuusvelvollisuus

Asianomistajalla on ETL 7:6 mukainen totuudessa pysymisvelvollisuus. Asianomistajan ei tarvitse kertoa, tai vastata kysymyksiin, mutta kuulustelupöytäkirjaan jotain kertoessaan on pysyttävä totuudessa. Perättömästä lausumasta viranomaismenettelyssä voidaan tuomita rangaistukseen RL 15:2.1:n 2 kohdan mukaan ”muu kuin rikoksesta epäilty” (siis myös asianomistajan), ja tunnusmerkitön täyttää se, että tekijä on ”antanut perättömän lausuman tai ilman laillista syytä salannut jotain”. Kuulustelijan tulee muistuttaa asianomistajaa tästä perättömän lausuman rangaistusuhasta. Asianomistajaa ei kuitenkaan tule pelotella rangaistuksella.

5.4 Huomioitavat eleet

Tunnusmerkit (liftaus, ok-merkki), sekä kuvaajat (sormilla laskeminen muotojen kuvaus) vahvistavat sanallista viestintää. Säätelijät (nyökkääminen, kulmien kurtistaminen) tehostaa sanatonta viestiä. Tunteen ilmaisijat (otsanrypistäminen, kulmien kohottaminen) ilmaisee tunnetilaa. Sopeuttajat (korvikeskä, solmion oikaisu) lieventää sisäistä painetta ja stressiä. (Kuulustelun psykologiaa – sanaton viestintä kuulustelussa)

Eleitä on valtavasti, joten aiheeseen liittyen rajaan helposti havaittaviin ja kuulusteluissa hyödyllisiin eleisiin. Eleen alla on lyhyesti ja nopeasti ymmärrettävästi kuvattu eleen **mahdollinen** merkitys.

Kehon kääntäminen kohti

Useasti käännämme kasvojemme lisäksi kehomme osoittamaan kiinnostuksen kohdetta.

Kehon kääntäminen pois päin

Kohti kääntämisen vastakohta. Mikäli keho osoitetaan pois päin, se kertoo yleensä mielenkiinnon vähydestä, huomion suuntaaminen muualle, tai halusta päästä pois tilanteesta.

Nojaaminen eteenpäin

Niin kuin muissakin eleissä, eteenpäin nojaaminen voi merkitä useaa asiaa. Pääasiassa kuitenkin eteenpäin nojaaminen on kuitenkin joko mielenkiinnon osittamista, tai kuulustelijan ”haastamista”. Voisi verrata riikinkukkojen isotteluun.

Nojaaminen taaksepäin

Etäisyyden ottaminen on yleensä merkki epä mukavuusalueelle päätyemisestä. Nojaaminen taakse saattaa liittyä pelästymiseen, epämiellyttävän ihmisen kohtaamiseen, kiusalliseen tilanteeseen tai vaikka pitkästyminen.

Kaulan piilottaminen

Hartioiden nostamisen ylöspäin, niin että kaula ikään kuin uppoaa piiloon, osoittaa halua kutistua pieneksi ja näkymättömäksi tilanteessa, joka tuntuu epämiellyttävältä.

Hartioiden kohauttelu

Symmetrisellä eleellä osoitetaan tietämättömyyttä. Mikäli ele on linjassa puheen kanssa, eleestä välittyy aito tunne. Jos olan kohautus on epäsymmetrinen, voi kehonkieliviestiä epävarmuudesta tai vilpillisyydestä.

Leveä jalkojen asento

Leveän asennon voi ottaa seisten tai istuen. Asennosta voi kuvastaa hallintaa, päättäväisyyttä ja auktoriteettia.

Poispäin suuntaavat jalat

Keholla suunnataan kiinnostusta kohti. Samoin tehdään jalkaterillä, sillä on luonnollista osoittaa samaan suuntaan keskivartalon kanssa. Jalkaterät voi kuitenkin viestiä samaa ilman kehon suuntausta.

Jalkojen ristiminen istuessa

Toisilla on luontaista istua jalat ristissä, mutta liittyen muihin eleisiin ja tilanteisiin voi asento osoittaa hermostuneisuutta, negatiivista ajatusta tai puolustuskannalle päätymistä.

Eri tilanteessa voi viestiä myös itseluottamuksesta, varmuudesta tai ylimielisyydestä.

Jalkojen startti asento

Istuma-asennon vaikuttaessa siltä, että on juuri nousemassa tuoilta voi osoittaa mielenkiinnon päättymisen ja pyrkii päättämään keskustelun. Kuulusteluissa täytyy muistaa, että kuulustelija määrää ja johtaa kuulustelua, ei kuulusteltava. Kuulustelun päättäminen saattaa olla tavoitteena, mikäli asento, eleet ja puheet voivat tähän viitata. Myös tämä asento voi myös olla vain opittu tapa.

Jalkojen levoton heiluttaminen

Pidetään yleensä merkinä hermostuneisuudesta tai kärsimättömyydestä. Kuitenkin tärkein huomio näistä on se, onko heiluttelu positiivista vai negatiivista. Positiivinen ele tarkoittaa innokkuutta, ja negatiivisen merkityksen ele saa silloin, kun se voidaan tulkita esimerkiksi kärsimättömyydeksi tai pitkästy miseksi. Myös tämä voi olla opittu tapa, jolloin jalkojen heiluttamisen loppuminen voi merkitä samoja asioita tilanne kohtaisesti. Heilutusta voi havaita reisissä ja jalkaterissä.

Jalkaterien sisään kääntyminen

Jalkaterien sisäänpäin kääntyminen voi merkitä muiden eleiden tukiessa ujoutta, noloutta tai häpeää.

Reisien hinkkaaminen tai pyyhkiminen

Tyypillinen ele, jolla pyritään laskemaan omaa stressitasoa alaspäin. Stressaantuessa kädet voivat hiota, jolloin pyrkii pyyhkimään käsiään.

Käsillä puhuminen

Käsillä puhumalla tuemme sanojamme visuaalisesti. Käytämme käsiä tavallista enemmän, kun haluamme vakuuttaa kuulijaa tai painottaa sanomaa. Käsillä puhumisessa on runsaasti kulttuurillisiä sekä yksilöllisiä eroja.

Käsivarsien ristiminen rinnan eteen

Tulkitaan virheellisesti usein vain negatiiviseksi eleeksi. Ele voi tietyissä asiayhteyksissä merkitä torjuvaa, sulkeutunutta ja negatiivista suhtautumista, mutta monelle ele voi olla luonnollinen tapa kannatella käsiä. Voi johtua myös epämukavasta istuma-asennosta, kylmyydestä. Ele voi kuitenkin myös olla rauhoittava ele, reviirin hallitsemista, suojautumista tai puolustautumista.

Käsivarsilla levittäytyminen

Levittäytyminen vartalolla tavalla tai toisella, voi olla reviiri ele, jolla halutaan osoittaa reviirin hallintaa. ”Minä johdan täällä”. Voi myös olla merkki mukavuudesta. Levittäytyminen voi olla esimerkiksi laitamalla kädet viereisten tuolien selkänojille.

Silmien peittäminen kädellä

Silmien peittäminen kädellä tavalla tai toisella on tapa ottaa etäisyyttä viestittävään asiaan, jota ei halua nähdä, kuulla taikka usko todeksi. Kuulusteluissa esimerkiksi esittäessä valvontakamera tallennetta voi ele tulla esille.

Niskan ja kaulan hierominen

Niskan ja kaulan hierominen on rauhoittava ele, jolla rauhoitetaan tuskaista mieltä ahdistavassa ja stressaavassa tilanteessa. Harvoin eletä tehdään, ellei kyseessä ole jumittuneesta lihaksesta. Selkeä merkki epämukavuuden tunteesta, turhautumisesta, epäilyksestä tai epävarmuudesta.

Kämmenten vääntely ja puristaminen

Kämmenet voivat olla lomittain tai sormet ristissä. Puristelu ja vääntely voi olla merkki epävarmuudesta tai stressaantuneisuudesta.

Korvalehden hierominen tai venyttämien

Kaikenlainen kasvojen koskettelu voi olla merkki rauhoittavasta eleestä, joita teemme stressaavissa tilanteissa. Tietyissä tilanteissa korvan koskettelu voi merkitä epäröintiä ja epävarmuutta.

Suun peittäminen kädellä

Ele voi olla tahaton tai tarkoituksellinen, jolla kadutaan jotain sanottua tai yritetään olla sanomatta jotain, mutta voi osoittaa myös säikähdystä. Elettä on aikuistumisen myötä myös opittu hillitsemään, joten liike voi olla rajoitettu esimerkiksi huulia hipaisemalla tai viiksien asentoa korjaamalla.

Nyökkääminen ja pään pudistaminen

Eleet ovat länsimaaisessa kulttuurissa ”kyllä” ja ”ei”. Eleet ovat lähes aina tiedostettuja, mutta kyseessä on niin opittu tapa, että eleet näkyvät pienimuotoisina myös tahattomasti. Esimerkiksi, jos puhe ja tahaton nyökkäys on ristiriidassa, on todennäköisempää, että kehonkieli osoittaa oikean tunteen.

Leuan nostaminen ja laskeminen

Mukavuus- ja epämukavuusalueemme näkyy helposti pään asennosta. Kun olemme allapäin ryhtimme heikkenee ja leuka tipahtaa. Energisinä ja päättäväisinä ryhti paranee ja leuka nousee.

Leuan vetäminen ja työntäminen

Leukaa taaksepäin vetäessä keskustelussa voi olla osoitus epämukavuusalueelle päätymisestä, kuten yllättyneisyys tai etäisyyden ottaminen fyysisesti tai henkisesti. Leuan työntäminen eteenpäin voi olla merkki aggressiivisuudesta.

Otsan rypistäminen

Rypistämme otsaamme, kun meillä on murheita tai huolia, tai kun yritämme miettiä jotain vaikeaa asiaa.

Kulmakarvojen kohottaminen ja kurtistaminen

Kulmakarvoilla voi viestiä monia asioita. Yllätystä tai iloisuutta, mutta myös säikähdystä tai epäuskoa.

Katsekontaktin välttäminen

Suora katse on suurimmalle osalle merkki luottamuksesta ja rehellisyydestä. Katseen välttäminen tulkitaan usein haluksi piilotella, tai pidetään epärehellisyyden merkinä. Useimmiten kuitenkin

katsekontaktin välttämiseen liittyy muita syitä kuin valehtelu tai vilpillisyys. Katsekontaktin välttäminen voi merkitä valtavasti eri asioita, joten se on tukeva ele, jos muut eleet osittaa tiettyyn tunteeseen.

Silmien sulkeminen

”En halua nähdä” tai ”en pidä kuulemastani”. Suljemme silmämme pääasiassa silloin, kun kyseessä on asia, jota emme halua nähdä. Toimii myös ulkomaailman ”eristämisenä” jolloin pystyy keskittymään puheeseen.

Tuijottaminen

Käytöstapoihin kuuluu, ettei saisi tuijottaa toista, mutta kyseessä voi olla statuksen mittaus ja hierarkian osoittaminen. Hierarkiassa alemmassa asemassa katsoo pois päin.

(Sallinen, 2021)

5.5 Digitaalinen kehonkieli

Teknologia on kehittynyt todella kovaa vauhtia ja yhä enemmän tehdään etätyöskentelyä. Tämän lisäksi Covid-19 pandemia kiihdytti etätyöskentelyn määrää ja suosiota. Valtava osa viestinnästä tapahtuu viestinvälityslaitteen avulla (Sähköposti, puhelin, viestit jne). Non-verbaalista viestintää on mahdotonta lukea, jos keskustelukumppania ei näe. Kun keskustelu tapahtuu niin, että keskustelukumppania ei näe, korostuu se, miten ääntä käyttää. Viestitse keskusteltaessa on vieläkin vaikeampaa tulkita keskustelukumppania, jonka takia viime vuosina on syntynyt digitaalisen kehonkielin käsite. Poliisin työssä on ennenkin tehty kuulusteluja puhelimitse, mutta pandemian myötä myös puhelinkuulustelut ovat lisääntyneet.

Erica Dhawan on kirjoittanut kirjan digitaalisesta kehonkielestä vuonna 2021. AESC:n artikkelissa käsiteltiin Dhawanin kirjan sisältöä, johon hän oli kirjoittanut viisi nyrkkisääntöä onnistuneeseen digitaaliseen kehonkieleeseen

1. Viestin lyhyys aiheuttaa hämmennystä

Nopeasti viesteihin vastaaminen paineistetusti johtaa oikomiseen tai yksityiskohtien puuttamiseen. Poliisin työssä on sanavalinnoilla suuri merkitys, joten niin hoppu ei saa olla, että jättää tärkeitä asioita kirjoittamatta, jolloin viesti on epäselvä. Viestin merkitys korostuu entisestään puhelinkuulusteluissa.

2. Kommunikoi mieltäsi

Viestien välityksellä ei pysty lukemaan kehonkieltä, joten tunteiden sanominen ja kirjoittaminen on tärkeää, jottei tule väärinkäsityksiä. Dhawan kirjoitti, että isoilla kirjaimilla kirjoittaminen voi aiheuttaa hämmennystä mitä sillä yritetään viestiä. Yritetäänkö viestiä kiireellisyttä, tärkeyttä vai vihaa. Tätä varten täytyy ilmaista tunne myös muutoin, jotta vastaanottaja voi ymmärtää mitä yritetään viestiä.

Myös tarpeet täytyy osata ilmaista tarkemmin, kuten ”tarvitsen vastauksen kahden tunnin kuluttua”.

3. Ota rauhallisesti

Kiireisyys johtaa väärinkäsityksiin, joka hankaloittaa keskustelua. Digitaalisessa ympäristössä on tärkeää ottaa rauhallisesti, jotta väärinkäsityksiä ei synny. Lue viestit huolella, valitse sanasi tarkoin ja vastaa ajatuksella. Tekemällä nämä toimenpiteet, keskustelun laatu pysyy laadukkaana ja selkeänä.

4. Oleta aina parasta

Jos saat viestin, joka vaikuttaa pahaenteiseltä, älä aina odota pahinta. Viestin kirjoittaja on voinut olla kiireellinen, eikä ole ehtinyt hirveästi laittaa ajatusta viestin sisältöön.

Viestejä on helppo lukea väärin, ymmärtää väärin, tehdä vääriä päätelmiä ja olettaa pahinta.

5. Löydä tyylisi

Digitaalisessa maailmassa on aluksi vaikea tuoda oma persoonallisuus esiin, oman tyylin löytäminen vaatii aikaa ja itsereflektointia. Samalla tavalla kuin tavallisessa kehonkielessä on tärkeää olla oma itsesi ja käyttää omia vahvuuksiaan hyödyksi, sama pätee digitaalisessa maailmassa.

[Communicating in the New Normal: Digital Body Language with Erica Dhawan | AESC](#)

6 TEORIAN YHTEENVETO

Non-verbaalinen viestintä on kommunikointia ilman sanoja. Non-verbaalisen viestinnän kolme tärkeintä osaa ovat kinetiikka (eleet, liikkeet), Proksemiikka (reviiri, tilankäyttö) sekä haptiikka (kosketus, kontakti).

Kinetiikka sisältää eleet, liikkeet sekä asennot. Keho toimii viestin välittäjänä ja eleillämme välitämme tahtomaamme viestiä vastaanottajalle. Suurin osa eleistämme välitämme ylävartalolla, sillä se on suurin ja näkyvin osa kehoamme. Kädet ovat keskeinen osa viestien välitystä.

Ilmeillä osoitetaan tunnetiloja ja ilmeitä on yli 10 000. Mikroilmeitä on listattu seitsemän, jotka ovat salamannopeita, jotka kuvastavat henkilön oikeaa tunnetilaa, sillä niitä on lähes mahdoton teeskennellä. Proksemiikalla tarkoitetaan tilan hallintaa. Prosemiikka perustuu Edward Hallin tutkimuksiin, joilla on tutkittu ihmisen eri kokoisia reviierejä. Hall on listannut reviiirit neljään kategoriaan.

Haptiikka on fyysistä kontaktia, elikkä kontaktia. Fyysisellä kosketuksella voidaan painottaa omaa viestintää tai luoda hyvää ensivaikutelmaa.

Non-verbaalisen viestinnän tunnistaminen, sekä puheviestinnän tulkitseminen on tärkeässä osassa poliisin työtä kuulusteluissa. Kehonkieltä ei voida hyödyntää oikeudessa todisteluna, mutta kuulustelun aikana sitä voidaan hyödyntää.

Kuulustelun aikana tunnetilojen muuttumisten tunnistamisella voidaan osata esittää oikeita kysymyksiä. Onnistuneen kuulustelun takaamiseksi kuulustelija voi luoda kuulusteltavaan yhteyden. Yhteyden avulla kuulusteltavalle luodaan turvallinen ja luotettava tunne. Yhteyden avulla voidaan myös ohjata kuulusteltavan tunteita, kuten hermostuneesta rauhalliseksi.

Yhteyden luominen onnistuu kehonkielten peilaamisella, taikka rupatteleamalla. Pelaamisella tarkoitetaan hienovaraista kehonkielen kopioimista. Peilaaminen ei saa olla liian näkyvää, sillä muutoin peilaamisesta saattaa olla enemmän haittaa kuin hyötyä. Ennen kuulustelua viritetään tunnelma turvallisiksi, sekä tilanne kuulustelijalle suotuisaksi. Kuulustelun aikana kuulusteltavan eleitä seuraamalla, voi havaita tunnetiloja, jolloin mahdollisesti kuulustelija osaa esittää oikeat kysymykset oikeaan aikaan.

Digitaalinen kehonkieli on yhä useammin ajankohtaisempaa Covid-19 pandemian myötä. Kuulusteluja suoritetaan yhä useammin puhelimitse, sekä sähköpostitse, jolloin non-verbaalisen viestinnän tulkinta jää olemattomiin. Ilman non-verbaalista viestintää sanojen merkitys korostuu, miten sanat asetellaan sekä mille sanalle laitetaan painoarvoa. Myös puheen tempo, selkeys ja tulkittavuus ovat avainasemassa puhelimessa.

Kaiken hankitun materiaalin perusteella voidaan koko työ kiteyttää siten, että kehonkieltä voidaan hyödyntää viestinnän tulkitsemiseen. Pitää osata havaita, milloin se liittyy tunteisiin, olosuhteisiin, tilanteisiin taikka opittuihin tapoihin. Jokainen käyttäytyy oman kokemuspohjan muovaamalla tavalla.

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA ARVIOINTI

Opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena työnä, joka perustuu muutamaan kirjalliseen tuotokseen, jotka käsittelevät opinnäytetyötä.

Mielestäni löytämäni materiaali sopi hyvin opinnäytetyöhön, sillä kirjallista materiaalia on aiheesta paljon, ja tutkimuksia on tehty vuosia. Lähes kaikki kirjallinen materiaali pohjautui jollain tasolla samoihin vanhoihin teorioihin, kuten Edward Hallin proksemiikan teoriaan. Lähteitä ei ole juuri ollenkaan poliisin näkökulmasta, mutta yleisesti asiakaspalveluammateista kyllä on. Tämä ohjasi lähteiden haun kyseiseen suuntaan.

Havaitsin, että teoriaa löytyy runsaasti englannin kielellä, mutta niukasti Suomeksi. Mielestäni on kuitenkin positiivista huomata, että useita vieraankielisiä materiaaleja on suomennettu. Teoriapohjaan on kirjattuna henkilökohtaisia havaintoja ja esimerkkejä omalta työharjoitteluajalta.

Produktia visioidessasi olin päättänyt tehdä teoriapohjasta mahdollisimman kattavan. Halusin, että teoriapohjaa, sekä produktia voi käyttää erikseen, mutta molemmat luettua, on vahvempi käsitys non-verbaalisesta viestinnästä.

Produktin olen aloittanut työn myöhäisessä vaiheessa, jotta minulla on vahvempi käsitys non-verbaalisen viestinnän hyödyntämisestä kuulusteluissa. Teoriaosuutta kirjoittaessa olen ”upottanut” produktin tekstin sisälle. Kappale 5. – Sanattoman viestinnän hyödyntäminen kuulustelussa käsittelee pääasiassa sen, mikä käy ilmi produktissa. Rajasin työn kuulustelijaan, epäiltyyn sekä asianomistajaan. Todistajaa en ottanut työhöni mukaan sillä perusteella, että todistajan kuulustelut ovat hyvin suppeita, sekä lyhyitä tarkoilla kysymyksillä kyllästettyjä. Todistajan kuulustelut käydään pääasiassa puhelimitse sekä sähköpostilla. Todistajalla on positiivinen totuudessa pysymisvelvollisuus, joka tarkoittaa sitä, että todistajan on kerrottava kaikki mitä tietää tapauksesta totuudenmukaisesti.

Produktin muotoa arvoin pitkään, mutta lopulta päädyn Powerpoint esitykseen. Aluksi mietin Pdf. asiakirjaa, mutta koin Powerpoint esityksen kuitenkin helpommin omaksuttavaksi. Produktin rakentaminen onnistui nopeasti, sillä kaikki tarvittava materiaali produktia varten on tässä asiakirjassa. Kaikkea mitä tähän on kirjoitettu ei kuitenkaan päätynyt produktiin.

Ajatukseni oli rakentaa teoriapohja, sekä tuotos niin, että molempia voi käyttää yhdessä tai erikseen. Tällöin molemmilla pärjää erikseen, mutta yhdessä luettuna on kattavampi käsitys non-verbaalisesta viestinnästä, eikä vain non-verbaalisen viestinnän tulkitsemisesta kuulusteluissa. Tein produktin PowerPoint muotoon, jotta sitä voidaan käyttää sähköisesti. Sähköinen tuotos voidaan jakaa nopeasti ja vaivattomasti, sekä sieltä on helppo kaivaa itselle tarpeellinen asia. Koin, että tämä työ olisi uusille tutkijoille hyödyllisin tässä muodossa, jotta tarvittavaa tietoa olisi helpointa hakea ja työ olisi mahdollisimman helppokäyttöinen. Produktia ei ole tarkoitettu hyödynnettäväksi kuulustelun aikana, vaan ennen kuulustelua ja sen jälkeen. Tarkoitus on kehittää omaa osaamista havaintojensa perusteella non-verbaalisesta viestinnästä.

Non-verbaalisen viestinnän opas kuulusteluun ei ole tarkoitus olla opas valheen paljastamiseen, vaan auttaa tunnistamaan kehonkielen pääpiirteet, ja eleet.

Pääpaino työssä on ollut kuulustelijan oma kehonkieli ja miten sitä hyödyntämällä voi luoda itselle edullisen tunnelman kuulusteluun. Visioni oppaan hyödyntämisestä on, että aloitteleva tutkija osaa hyödyntää omaa sanatonta viestintää omaksi eduksi, sekä osaa havaita kuulusteltavan sanatonta viestintää. Mikäli aloitteleva tutkija osaa edes hieman oppaan jälkeen hallita omaa sanatonta viestintää, opinnäytetyön tavoite on saavutettu.

LÄHTEET

Aesc, Digitaalisen kehonkielen viisi nyrkkisääntöä. Luettavissa:

<https://www.aesc.org/insights/magazine/article/communicating-new-normal-digital-body-language-erica-dhawan>. Luettu 11.10.2022

Dunderfelt, T 2001: Intuitio ja tunneviestintä, ihmisten välinen näkymätön yhteys, WS Bookwell Oy, Juva

Ekman. P (2012) Scientific Portal of Behavior, Body Language and Nonverbal Communication Luettavissa: <http://www.nonverbal-world.com/search?q=paul+ekman> Luettu 24.10.2022

Fexeus. H 2019: Ajatusten lukemisen taito – Opi ymmärtämään muita kehonkieltä tulkitsemalla. Suomentaja Kirsi Kokkonen, Suomenkielinen laitos, WSOY

Helminen. K, Lehtola. K, Virolainen. P 2005: Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki, Talentum.

Hyyti. J: Kuulustelun psykologiaa - epäilyn kuulustelu

Hyyti J: Kuulustelun psykologiaa – sanaton viestintä kuulustelussa

Klemi. M 1988: Sanaton kieli, Espoo, Amer yhtymä Oy

Kuulustelujen teoria. Luettavissa: https://moodle.polamk.fi/pluginfile.php/227616/mod_resource/content/1/Kuulustelujen%20teoria%20tenti%C3%A4%20varten.pdf Luettu 02.11.2022

Kuulu.fi, Non-verbaalinen viestintä vuorovaikutustilanteissa. Luettavissa: <https://blog.kuulu.fi/nonverbaalinen-viestinta-vuorovaikutustilanteissa>. Luettu 16.07.2022

Mielen ihmeet, 7 mikroilmettä, jotka palastavat sinut. Luettavissa: <https://mielenihmeet.fi/7-mikroilmetta-jotka-paljastavat-sinut/>. Luettu 11.10.2022

Poskiparta. P 2017: Arjen mentalisti – Mielentaitojen kirja. Keuruu, Otavan kirjapaino Oy.

Papunet, Eleet ja olemuskieli viestinnässä. Luettavissa:

<https://papunet.net/tietoa/eleet-ja-olemuskieli-viestinnassa>. Luettu 16.07.2022

Rauhala. I 2020: Keskustelun voima. Keuruu, Otavan Kirjapaino Oy.

Sallinen. S 2021: Kehonkoodi – Tunnista ilmeet ja eleet ja hyödynnä niitä kaikissa kohtaamisissasi. Keuruu, Otavan kirjapaino Oy

Selkokeskus, Äänenkäyttö. Luettavissa: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-puhut-selkokielta/aanen-kaytto/>. Luettu 11.10.2022

Sociology.org.uk, Prosemiikan teoria. Luettavissa http://www.sociology.org.uk/notes/SocShort-cuts_culture1.pdf. Luettu 16.07.2022

Ääniluotsi, Ääni on kehon ja mielen tanssia – löydä puheesi flow. Luettavissa: <https://aaniluotsi.fi/kehon-ja-mielen-tanssi/>. Luettu 11.10.2022

Non-verbaalisen viestinnän tulkinta kuulustelussa

Valtteri Tynys

Kuulustelun tarkoitus

- ◆ Esitutkinnassa selvitetään asian laadun edellyttämällä tavalla epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat (ETL 1:2.1)
- ◆ Kuulustelut ovat itsenäisiä esitutkinnan toimenpiteitä, joilla pyritään selvittämään esitutkintalain edellyttämiä asioita.
- ◆ Kuulusteluiden avulla kerätään materiaali eri osapuolien syyllisyydestä, sekä syyttömyydestä, jonka perusteella syyttäjä pystyy tekemään päätöksen syyttämisestä

Non-verbaalinen viestintä

- ◆ Non-verbaalinen viestintä on ihmisen tunnetilojen ilmaisua keholla / ilman sanoja
- ◆ Non-verbaalinen viestintä on usein tiedostamatonta
- ◆ Universaalit perustunteet ovat : ilo, yllättyneisyys, halveksunta, suru, viha, pelko

Kuulustelija

Mikä yhden kuulusteltavan kohdalla saattaa olla sopimatonta menettelyä, voidaan toisen kohdalla katsoa sopivaksi

Ennen kuulustelua

- ◆ Yhteyden luominen – Hyvällä yhteydellä kuultavaan voidaan ohjata kuulustelua, tunnelmaa kuultavan käytöstä
- ◆ Ensimmäinen kontakti – Usein laiminlyöty mutta valtavan tärkeä. Jo sillä on väliä miten kuultavana kutsuu kuulusteluun
- ◆ Tunnelman viritys – Kuulustelu on usein jännittävä ja stressaava tilanne. Näin ei tarvitse kuitenkaan olla
- ◆ Ole neutraali – Älä tee kuulusteluja hakeaksesi tunnustuksen, vaan löydä totuus.
- ◆ Proksemiikka & haptiikka – tilanhallinta sekä kosketus

Yhteys – Rapport

- ◆ yhteyden luomisella on valtava vaikutus siihen, miten keskustelu kumppanimme suhtautuu keskusteluunne ja useasti, jos keskustelee poliisin kanssa lähtökohdat ovat jo ikävät
- ◆ Yhteyden saatuamme voimme vaikuttaa myös keskustelukumppanin mielentilaan
- ◆ Kuulusteltavan ollessa kiihtyneessä mielentilassa ja korottaa ääntään, voidaan kuulettava ”ohjata” hiljentymään ja rauhoittumaan jatkaen kuulustelua normaalilla äänensävyllä
- ◆ Jo ensimmäinen puhelu asianosaiselle herättää valtavia ajatuksia ja mahdollisesti stressiä
- ◆ Yhteyden luominen alkaa ensimmäisestä kontaktista
- ◆ Yhteyden luomiseen on erittäin toimiva perussääntö, joka on mukautuminen vastapuolen viestintätapaan
- ◆ Mukautamalla vastapuolen viestintätapaan hänen on helpompi ymmärtää kuulustelijaa

Ensimmäinen kontakti

- ◆ Kätteleminen - Ennen kuulusteluja kuulustelija voi luoda itsestään hyvän ensivaikutelman. Ensivaikutelmasta voi jäädä vahva mielikuva todella pitkäksi aikaa
- ◆ Soitto – Puhelimen välitykselle ei näe kehonkieltä, joten äänenkäytön tärkeys korostuu
  - ◆ Soitto on inhimillisin tapa kutsua kuulusteluun. Kutsuttu voi valmistautua kuulusteluun, sekä kuulee kuulustelijan äänen. Kirje saapua on todella virallinen ja nouto voi provosoida kuulusteltavaa

Tunnelman viritys

- ◆ Kuulustelu on usein jännittävä ja stressaava tilanne
- ◆ Tunnelma voidaan luoda rennoksi ja turvalliseksi, jotta kuulusteltavalla olisi turvallinen olo kertoa kertomustaan
- ◆ Yksi tehokkaimmista tunnelman virityksen keinoista on rupattelu
- ◆ Ennen kuulustelua voi keskustella ohi aiheen, esim. mielenkiinnonkohteista
- ◆ Anna kuulusteltavan kertoa itsestään. Jokainen haluaa puhua itsestään
- ◆ Kuuntele aidosti. Osoita mielenkiintoa, jolla luot tunteen, että hän on tärkeä

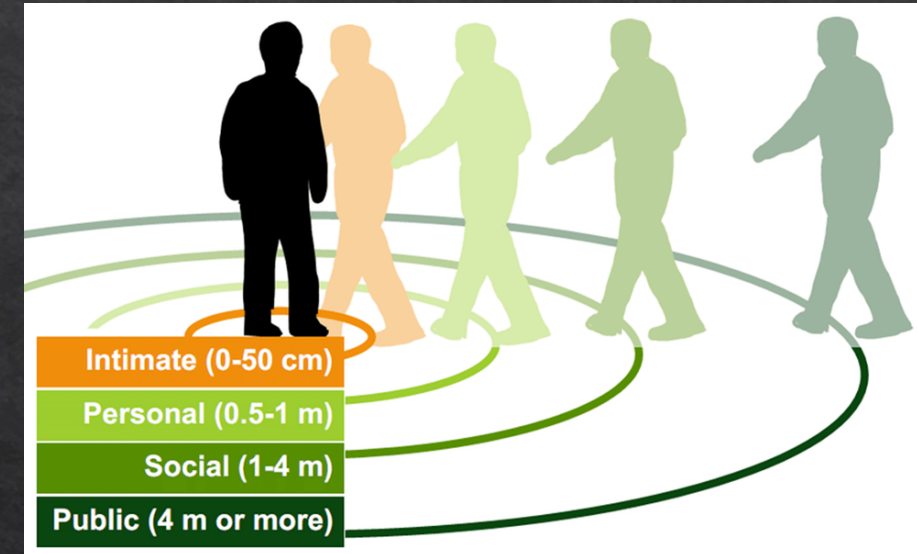
Ole neutraali

- ◆ Jokaisella on syyttömyysolettama. ETL 4:2
  - ◆ Jokaista tulee siis kohdella kuin syytöntä. Poliisi ei syytä eikä tuomitse. Poliisi kerää tarvittavat tiedot tapauksesta syyttäjälle
- ◆ Vaikka olisi 100% tiedossa tekijän syyllisyys, sitä ei tule osoittaa kuulusteltavalle
- ◆ Kuulusteltava voi muuntaa kertomaa itselle edulliseksi, joka voidaan myöhemmin todistaa valheeksi todisteilla, jolloin kertoman uskottavuus kärsii
- ◆ Olemalla neutraali kuulustelija todennäköisemmin puhuu kertomukseen tarinansa. Oli kyseessä valhe taikka totuus. Valhe on hiljentymistä hyödyllisempi

Proksemiikka & haptiikka

- ◆ Proksemiikka on tilankäyttöä, joka on jaettu neljään sosiaaliseen reviiri etäisyyteen
  - ◆ Jokaisella on oma henkilökohtainen reviiri. Toisilla laajempi ja toisilla pienempi
  - ◆ Reviirin kokoon vaikuttaa tilanne, sekä kulttuuri
- ◆ Haptiikka on fyysistä kosketusta
  - ◆ Pystymme kosketuksellamme viestitsemään useita asioita, kuten: pelko, viha, hellyys, lohdutus ja useita muita
  - ◆ Fyysisessä kosketuksessa voi olla paljon tunnelatausta, joten kosketus viestintä voi olla painavampaa, kuin verbaalinen viestintä
  - ◆ Esimerkiksi kosketusta voi olla kättely, olan taputus taikka halaus

Tilankäytön neljä etäisyyttä

- ◆ Julkinen etäisyys (4 m tai enemmän)
  - ◆ Julkinen etäisyys on vähiten intiimi etäisyys, joka on yleinen etäisyys, kun puhumme isommalle yleisölle, esimerkiksi puhetilaisuuksissa
- ◆ Sosiaalinen etäisyys (1m – 4 m)
  - ◆ Sosiaalista etäisyyttä pidämme, kun keskustelemme tuntemattoman ihmisen kanssa, esimerkiksi uuden työkaverin kanssa tai kaupan myyjän kanssa
- ◆ Henkilökohtainen etäisyys (50cm – 1m)
  - ◆ Henkilökohtainen etäisyys on varattu ystäville tai ihmiselle, jotka tunnemme entuudestaan ja pystymme olemaan heidän lähellään ilman vaivaantumista
- ◆ Intiimi etäisyys (0cm – 50cm)
  - ◆ Intiimi etäisyys toteutuu vain romanttisen kumppanin, perheen ja läheisimpien ystävien kanssa. Ensimmäisistä intiimiä etäisyyttä käytetään intiimimpään kosketukseen, kuten halaukseen ja suudelmaan, joka voi olla romanttista tai ystävällistä kulttuurista riippuen

Kuulustelun aikana

- ◆ Kolme tapaa tulkita kehonkieltä
- ◆ Peilaaminen - Peilaus on erittäin hyvä työkalu kuulustelijalle tehdessään peilaus hyvin
- ◆ Äänenkäyttö - äänenkäytön tulisi olla rentoa, helppoa sekä vaivatonta. Kuulustelussa äänenkäyttö sekä oikeakielisyys korostuu entisestään
- ◆ Ääni- ja kuvatallentaminen
- ◆ Viisi tärkeää periaatetta kehonkielen tulkintaan

Kolme konkreettista tapaa tulkita kehonkieltä

◆ Luota intuitioon

- ◆ Suurin osa ilmeistä ja eleistä on universaaleja kansallisuudesta tai kulttuurista riippumatta
- ◆ Vanhetessa ihmisen kehonlukutaito kehittyy alitajunnassa
- ◆ Ihminen pystyy alitajuisesti tunnistamaan suurin piirtein, mitä tunnetilaa toinen ihminen kokee

◆ Peilaa liike

- ◆ Mikäli et tunnista elettä, jonka keskustelukumppanisi tekee, voit koittaa tekemällä itse saman eleen ja miettiä minkälaisia tunteita se herättää sinussa

◆ Sulje ylimääräiset liikkeet

- ◆ hyvä keino auttaa tunnistamaan ele on poissulkea kaikki ylimääräiset eleet
- ◆ Nähtyäsi eleen voit käydä tunnetiloja läpi poissulkevasti ja miettiä mitä tunnetilaa ele ei ainakaan edustanut, näin pääset loppujen lopuksi oikeaan johtopäätökseen

Peilaaminen

- ◆ Peilaus on hyvä työkalu yhteyden luomiseen, sekä vastapuolen tunnetilojen ymmärtämiseen
- ◆ Älä peilaa liian näkyvästi. Vastapuolen huomattessa peilaamisen voi olla käänteinen vaikutus
- ◆ Peilaamisella voi luoda itsestään helpommin lähestyttävämmän osoittamalla, että on saman kaltainen
- ◆ Onnistuneen yhteyden jälkeen myös kuulusteltava saattaa alitajuisesti peilata kuulustelijaa

Älä missään nimessä peilaa

- ◆ Erityisominaisuudet kuten:
  - Pakkoliikkeet
  - Silmien voimakas räpytys
  - Puheviat
  - Änkytys
  - Ominaisuudet, joille kuulusteltava ei voi mitään

- ◆ Voi aiheuttaa reaktion, jolloin kuulusteltava ei suostu puhumaan jatkossa mitään

Äänenkäyttö

- ◆ Kuulusteltaessa äänen tulisi olla helppoa, rentoa ja vaivatonta, jotta kuulusteltava jaksaa kuunnella
- ◆ Kuulusteluissa oikeakielisyys korostuu, jotta ei tule väärinkäsityksiä
- ◆ Puheen tempoa kannattaa hidastaa, mutta ei kuitenkaan luonnottoman hitaaksi
- ◆ Jos kuulusteltava tottunut nopeaan tempoon, voi silloin kyllästyä hitauteen. Lue siis tilannetta

Ääni- ja kuvataallentaminen

- ◆ Kuulustelu voidaan ääni- ja kuvataallentaa, jolloin kuulustelua voidaan jälki tarkastaa
- ◆ Kuulustelua ei saa tallentaa, jos kuulusteltava ei ole siitä tietoinen
- ◆ Kuulusteltavan suostumusta ei tarvita
- ◆ Lisää kuulustelijan, sekä kuulusteltavan oikeusturvaa
- ◆ Kuulustelut voidaan tallentaa kokonaisuudessaan pöytäkirjan tarkastukseen ja allekirjoittamiseen asti
- ◆ Vaihtoehtoisesti tallenne voidaan litteroida sanasta sanaan jälkikäteen
  - ◆ Mahdollistaa paremman keskittymisen vuorovaikutukseen

Viisi tärkeää periaatetta
kehonkielen tulkintaan

1. Ulkoiset tekijät

- ◆ Ulkoiset tekijät vaikuttavat kehonkieleen
- ◆ Esimerkiksi kuulusteltavalla voi olla kädet puuskassa, mutta on kuitenkin täysin avoin. Kyseessä ei välttämättä ole torjuva asento, vaan kyseessä voi olla kylmä huone tai penkki jolla istuu on epämukava

2. Kehonkieli on tunteen ulkoinen olemus

- ◆ Joissain tilanteissa käsien ristminen voi olla selkeä torjuva tai suojaava ele, sillä suojaamme vartalomme, mikäli koemme olomme epämiukavaksi
- ◆ Kehomme heijastaa tunteita alitajuntaisesti ulos tiedostamatta
- ◆ Kehonkieli toimii tunteilla ja on niiden ulkoinen ilmentymä

3. Kehonkielessä on yksilöllisiä eroja

- ◆ Jokaisella on oma kehonkieli ja tyyli.
- ◆ Jotta kuulusteltavan kehonkieltä pystyy tulkitsemaan, tulee tietää, milloin kuulusteltava on mukavuusalueella ja milloin epämukavuusalueella, sekä millainen hän on normaalisti.
- ◆ Voi olla täysin luonteva ja mukava asento olla lähes aina kädet ristissä, kuitenkin ollessaan mukavuusalueella

4. Muutos kehonkielessä voi olla merkki tunnetilan muutoksesta

- ◆ Henkilön ollessa aluksi kuulustellessa avoin, mutta hankalan puheenaiheen aikana henkilö laittaa kädet ristiin, voi kyseessä olla epämukavuus alueelle päätyminen
- ◆ Asennon purkamisen yhteydessä voi päätellä, että tunnetila muuttuu positiivisempaan suuntaan

5. Toistuvuus vahvistaa olettamian

- ◆ Yksittäisistä eleistä voi tehdä varovaisen johtopäätöksen toisen tunnetilasta
- ◆ jos samansuuntaisia eleitä tai ilmeitä on useampia, on todennäköisempää tulkita oikein
- ◆ Jos eleet toistuvat useamman kerran keskustelun aikana, voi olla melko varma, että havainnot ovat oikeat

Rikoksesta epäilty

- ◆ Mukavuusalue vai epämukavuusalue – Kuulustelijan on tärkeä tunnistaa nämä alueet
- ◆ Kehonkielen ja puheen yhteneväisyys – Valheiden lukua ilman valheenpaljastinta

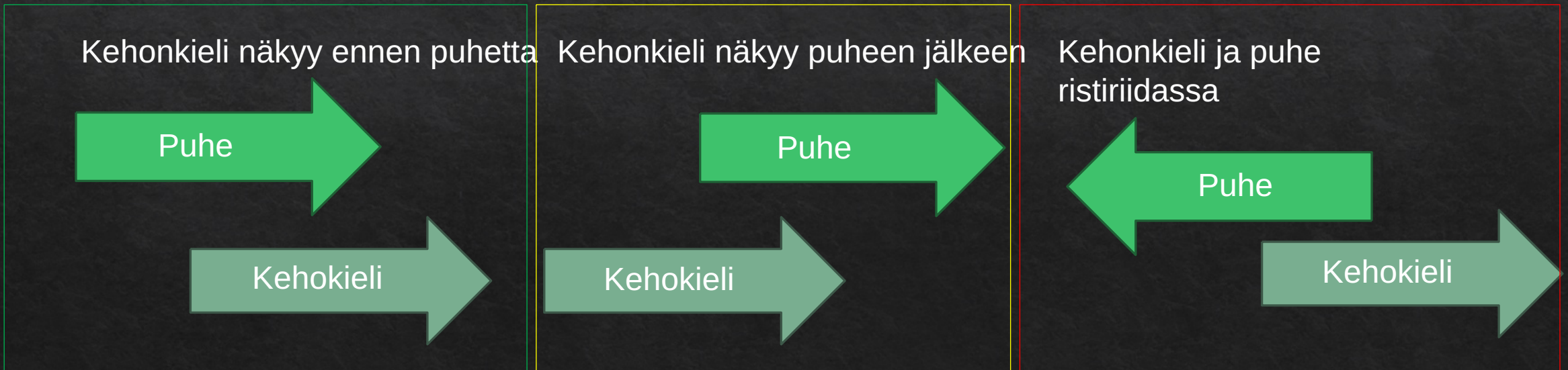
Mukavuusalue vai epämukavuusalue

- ◆ Normaalitila täytyy ensin tunnistaa, jotta voi havaita mukavuusalueen sekä epämukavuusalueen muutokset
- ◆ Neutraalin olotilan voi havaita ennen kuulustelua rupattelun aikana, jolloin epäilty mahdollisesti unohtaa hetkellisesti tulevan kuulustelun
- ◆ Mukavuusalueella on esimerkiksi mahdollisesti luettavissa luottavaisuutta, taikka ylimielisyyttä
- ◆ Kehonkielen muuttuessa negatiiviseksi voidaan päätellä, että epäilty päätyi epämukavuusalueelle. Silloin voidaan päätellä, että epäilty tietää kyseisestä aiheesta jotain. Kuulustelijan on tärkeää havaita tämä, sillä tämä on se hetki, milloin kuuluu esittää jatkokysymyksiä

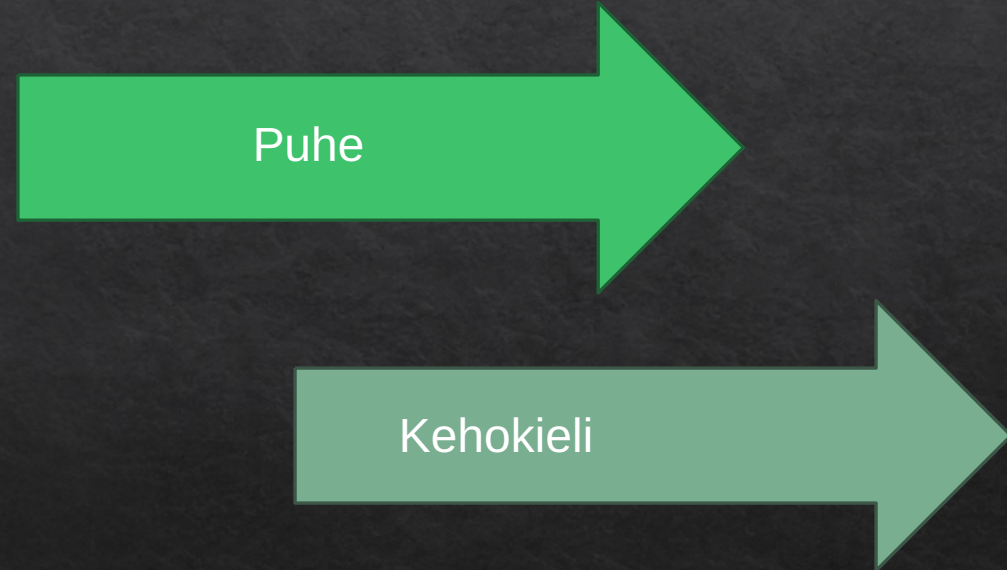
Puheen ja kehonkielen yhteneväisyys

- ◆ Valehtelusta ei voida saada 100% varmuutta, mutta tunteiden jyllätessä tulee herkästi sanottua asioita, jotka ovat ristiriidassa tunteiden kanssa.
- ◆ Kolme tapaa, joilla ilmenee puheen ja kehonkielen mahdollinen ristiriita:

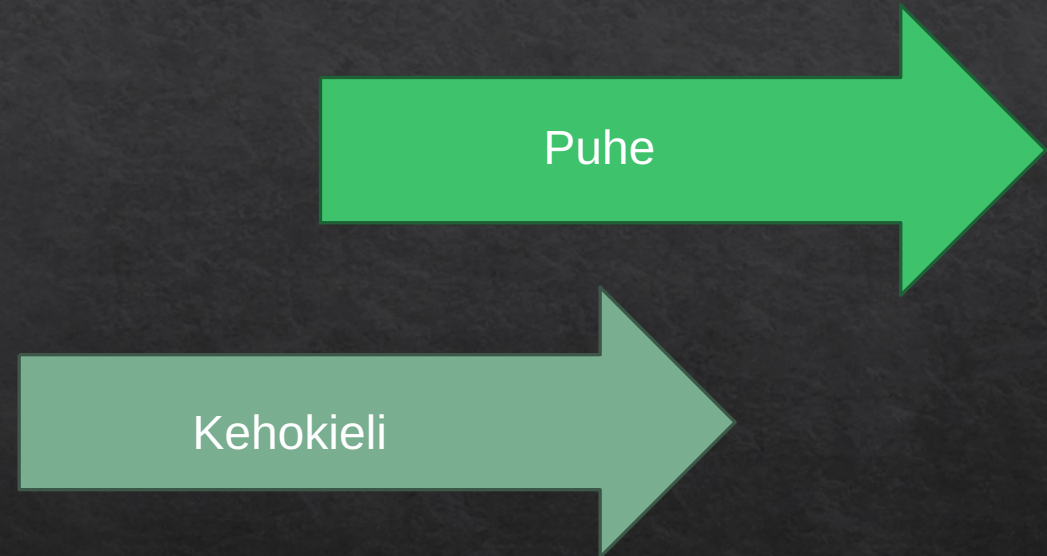
Kehonkieli näkyy ennen puhetta

- ◆ Keho reagoi usein ennen sanoja, koska kehonkieli syntyy alitajuisesti jo ennen, kuin aivomme muodostavat puhetta
- ◆ Kehonkieli ennen sanoja tai samaan aikaan sanojen kanssa tarkoittaa yleensä sitä, että puhe ja sanat ovat yhteneväisiä, eikä tilanteessa ole mitään epänormaalia
- ◆ esimerkiksi ollessamme iloisia, saatamme hymyillä jo ennen kuin sanomme mitään positiivista tai iloista

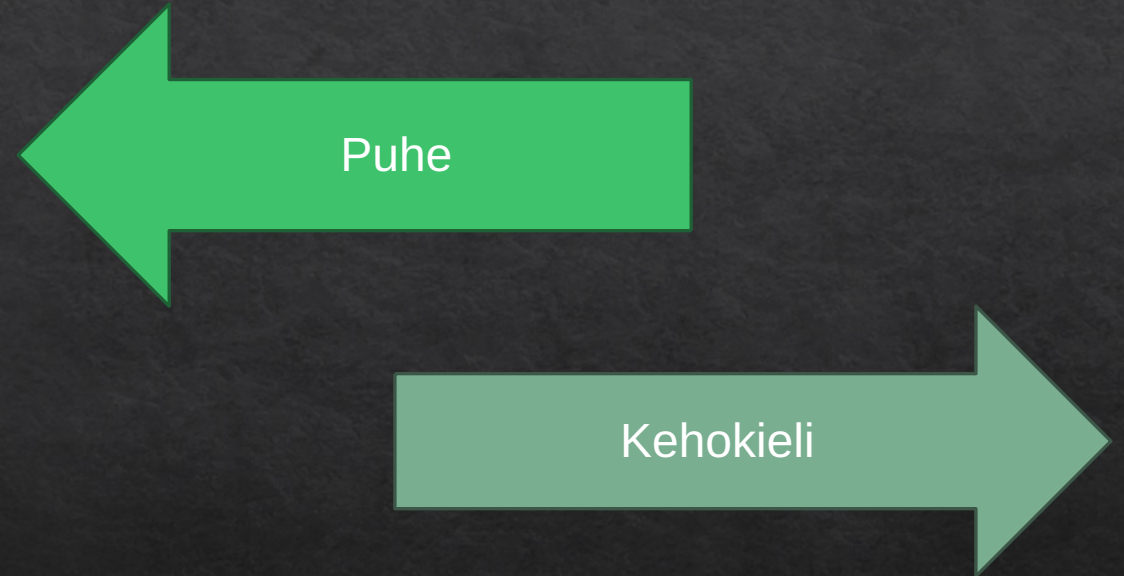
Puhe näkyy ennen kehonkieltä

- ◆ Henkilö saattaa esimerkiksi sanoa olevansa hyvin pahoillaan tapahtumasta, mutta näyttääkin surullista ilmettä vasta pahoittelun jälkeen
- ◆ Koska pahoittelu ei ollut aito tunne, se ei synnyttänyt automaattisesti tunnetta vastaavaa ilmettä
- ◆ Henkilö on tällöin unohtanut tietoisesti luoda pahoittelevan ilmeensä ja huomaa tehdä sen vasta sanojen jälkeen
- ◆ Tällaisissa tapauksissa puhuja harvoin tarkoittaa sanojansa aidosti

Kehonkieli ja puhe ristiriidassa

- ◆ Kehonkielen osoittaessa huomattavasti suurempaa tai huomattavasti pienempää tunnetta, kuin sanat, on syytä kiinnittää asiaan huomiota ja miettiä, missä tunnetilassa henkilö oikeasti on
- ◆ Jos kuulusteltava kertoo, että on oikein innoissaan kuulustelusta, mutta ei osoita millään tavalla kehollaan sitä, on hyvä tarkistaa henkilön motiivit ja kiinnittää huomiota hänen viestintänsä aitouteen

Valehtelu

- ◆ Valhe on vilpillisesti esitettävä totuudenvastainen, perätön väittäjä
- ◆ Valehtelu on vaativaa ajattelutyötä. Vaatii kykyä pitää rinnakkain ”kahta totuutta”
  - ◆ Taitavimmat valehtelijat limittävät totuuden ja valheen
- ◆ Erehtyminen on mahdollista
  - ◆ Esimerkiksi kuulusteltava on tulkinnut havaintonsa väärin
  - ◆ Kuultava voi tällöin pitää itse erehdystä totena, jos ei tiedosta olevansa väärässä

Asianomistaja

- ◆ Kuulustelussa selvitettävät asiat – Minkä vuoksi kuulustelu suoritetaan
- ◆ Negatiivinen totuusvelvollisuus – Ei tarvitse kertoa, mutta kaikki mitä kerrot on oltava totta
- ◆ Empatia – Kyky ja halu ymmärtää vastapuolen tunteita

Kuulustelussa selvitettävät asiat

- ◆ Jotta kertomuksen olisi mahdollisimman luontevaa ja helppoa salli ja rohkaise kertomuksen tuottamiseen myös muilla keinoin:
  - ◆ Ilmeet
  - ◆ Eleet
  - ◆ Näyttäminen
  - ◆ Piirtäminen
- ◆ Jos asianomistajaa ei kuulla todistelutarkoituksessa, eli hän ei osaa kertoa tapahtuneesta mitään, asiaomistajaa ei tarvitse kuulustella

Asianomistajan kuulustelussa selvitettävät seikat

- Tapahtumatiedot
- Vaatimukset
- Oikeudellinen arvio tutkittavana olevasta asiasta
- Asianomistajan käsitys häntä kohdanneen oikeudenloukkauksen merkityksellisyydestä
- Onko kyseessä asianomistajarikos

Negatiivinen totuusvelvollisuus

- ◆ Asianomistajalla on ETL 7:6 mukainen totuudessapysymisvelvollisuus
- ◆ **mutta** kuulustelupöytäkirjaan jotain kertoessaan on pysyttävä totuudessa
- ◆ Asianomistaja voidaan tuomita Perättömästä lausumasta viranomaismenettelyssä, mikäli tekijä on ”antanut perättömän lausuman tai laillisetä syyttä salannut jotain”
- ◆ Kuulustelijan tulee muistuttaa **pelottelematta** tästä perättömän lausuman rangaistusuhasta

Empatia

- ◆ Empatia on kyky ja halu pyrkiä ymmärrykseen, mitä toinen ihminen saattaa tuntea ja kokea sekä taitoa asettua toisen henkilön asemaan
- ◆ Empatia on tärkeä taito asianomaisten kuulustelussa, sillä empatian osoituksella voi olla vaikutusta siihen kertooko kuulusteltava kertomustaan vai ei
- ◆ Empatia voi olla kuulustelussa ilmaisuja taikka konkreettisia tekoja
  - ◆ Konkreettiset teot voivat olla esimerkiksi vesilasin taikka nenäliinan tarjoamista

Huomioitavat eleet kuulusteluissa

- ◆ Eleitä on valtavasti, joten aiheeseen liittyen rajaan helposti havaittaviin ja kuulusteluissa hyödyllisiin eleisiin. Eleen alla lyhyesti ja nopeasti ymmärrettävästi kuvattu eleen **mahdollinen** merkitys
- ◆ Kehon eleet
- ◆ Alaraajojen eleet
- ◆ Käsien eleet
- ◆ Pään eleet
- ◆ Kasvojen- ja silmien eleet

Kehosta havaittavat eleet

Kehon kääntäminen kohti

- ◆ Useasti käännämme kasvojemme lisäksi kehomme osoittamaan kiinnostuksen kohdetta.

Kehon kääntäminen poispäin

- ◆ Kohti kääntämisen vastakohta. Mikäli keho osoitetaan poispäin, se kertoo yleensä mielenkiinnon vähyydestä, huomion suuntaaminen muualle, taikka halusta päästä pois tilanteesta.

Nojaaminen eteenpäin

- ◆ Niin kuin muissakin eleissä, eteenpäin nojaaminen voi merkitä useaa asiaa. Pääasiassa kuitenkin eteenpäin nojaaminen on kuitenkin joko mielenkiinnon osittamista, taikka kuulustelijan ”haastamista”. Voisi verrata riikinkukkojen isotteluun.

Nojaaminen taaksepäin

- ◆ Etäisyyden ottaminen on yleensä merkki epämielisyysalueelle päättämisestä. Nojaaminen taakse saattaa liittyä pelästymiseen, epämielilyttävän ihmisen kohtaamiseen, kiusalliseen tilanteeseen tai vaikka pitkästymiseen.

Kaulan piilottaminen

- ◆ Hartioiden nostamien ylöspäin, niin että kaula ikään kuin uppoaa piiloon, osoittaa halua kutistua pieneksi ja näkymättömäksi tilanteessa, joka tuntuu epämielilyttävältä.

Hartioiden kohauttelu

- ◆ Symmetrisellä eleellä osoitetaan tietämättömyyttä. Mikäli ele on linjassa puheen kanssa, eleestä välittyy aito tunne. Jos olan kohautus on epäsymmetrinen, voi kehonkieliviestiä epävarmuudesta tai vilpillisyydestä.

Alaraajoista havaittavat eleet

Leveä jalkojen asento

- ◆ Leveän asennon voi ottaa seisten taikka istuen. Asennosta voi kuvastaa hallintaa, päättäväisyyttä ja auktoriteettia.

Pois suuntaavat jalat

- ◆ Keholla suunnataan kiinnostusta kohti. Samoin tehdään jalkaterillä, sillä o luonnollista osoittaa samaan suuntaan keskivartalon kanssa. Jalkaterät voi kuitenkin viestiä samaa ilman kehon suuntausta.

Jalkojen ristiminen istuessa

- ◆ Toisilla on luontaista istua jalat ristissä, mutta liittyen muihin eleisiin ja tilanteisiin voi asento osoittaa hermostuneisuutta, negatiivista ajatusta taikka puolustus kannalle päätymistä. eri tilanteessa voi viestiä myös itseluottamuksesta, varmuudesta taikka ylimielisyydestä.

Jalkojen startti asento

- ◆ Istuma asenon vaikuttaessa siltä, että on juuri nousemassa tuoilta voi osoittaa mielenkiinnonpäättymisen ja pyrkii päättämään keskustelun. Kuulusteluissa täytyy muistaa, että kuulustelija määrää ja johtaa kuulustelua, ei kuulusteltava. Kuulustelun päättäminen saattaa olla

tavoitteena, mikäli asento, eleet ja puheet voivat tähän viitata. Myös tämä asento voi myös olla vain opittu tapa.

Jalkojen levoton heiluttaminen

- ◆ Pidetään yleensä merkinä hermostuneisuudesta tai kärsimättömyydestä. Kuitenkin tärkein huomio näistä on se, onko heiluttelu positiivista vai negatiivista. Positiivinen ele tarkoittaa innokkuutta, ja negatiivisen merkityksen ele saa silloin, kun se voidaan tulkita esimerkiksi kärsimättömyydeksi tai pitkästy miseksi. Myös tämä voi olla opittu tapa, jolloin jalkojen heiluttamisen loppuminen voi merkitä samoja asioita tilanne kohtaisesti. heilutusta voi havaita reisissä ja jalkaterissä.

Jalkaterien sisään kääntyminen

- ◆ Jalkaterien sisäänpäin kääntyminen voi merkitä muiden eleiden tukiessa ujoutta, noloutta taikka häpeää.

Käsistä havaittavat eleet

Reisien hinkkaaminen tai pyyhkiminen

- ◆ Tyypillinen ele, jolla pyritään saada omaa stressitasoa alaspäin. Stressaantuessa kädet voivat hiota, jolloin pyrkii pyyhkimään käsiään.

Käsillä puhuminen

- ◆ Käsillä puhumalla tuemme sanojamme visuaalisesti. Käytämme käsiä tavallista enemmän, kun haluamme vakuuttaa kuulijaa tai painottaa sanomaa. Käsillä puhumisessa on valtavasti kulttuurillisia sekä yksilöllisiä eroja.

Käsivarsien ristiminen rinnan eteen

- ◆ Tulkitaan virheellisesti usein vain negatiiviseksi eleeksi. Ele voi tietyissä asiayhteyksissä merkitä torjuvaa, sulkeutunutta ja negatiivista suhtautumista, mutta monelle ele voi olla luonnollinen tapa kannatella käsiä. Voi johtua myös epämukavasta istuma-asennosta, kylmyydestä. ele voi kuitenkin myös olla rauhoittava ele, reviirin hallitsemista, suojautumista taikka puolustautumista.

Käsivarsilla levittäytyminen

- ◆ Levittäytyminen vartalolla tavalla tai toisella, voi olla reviirole, jolla halutaan osoittaa reviirin hallintaa. ”Minä johdan täällä”. Voi myös olla merkki mukavuudesta. Levittäytyminen voi olla esimerkiksi laitamalla kädet viereisten tuolien selkänojille.

Käsistä havaittavat eleet

Niskan ja kaulan hierominen

- ◆ Niskan ja kaulan hierominen on rauhoittava ele, jolla rauhoitetaan tuskaista mieltä ahdistavassa ja stressaavassa tilanteessa. Harvoin elettä tehdään, ellei kyseessä ole jumittuneesta lihaksesta. Selkeä merkki epämukavuuden tunteesta, turhautumisesta, epäilyksestä tai epävarmuudesta.

Kämmenten vääntely ja puristaminen

- ◆ Kämmenet voivat olla lomittain tai sormet ristissä. Puristelu ja vääntely voi olla merkki epävarmuudesta tai stressaantuneisuudesta.

Korvalehden hierominen tai venyttämien

- ◆ Kaikenlainen kasvojen koskettelu voi olla merkki rauhoittavasta eleestä, joita teemme stressaavissa tilanteissa. Tietyissä tilanteissa korvan koskettelu voi merkitä epäröintiä ja epävarmuutta.

Suun peittäminen kädellä

- ◆ ele voi olla tahaton tai tarkoituksellinen, jolla kadutaan jotain sanottua tai yritetään olla sanomatta jotain, mutta voi osoittaa myös säikähdystä. Elettä on aikuistumisen myös opittu hillitsemään, joten liike voi olla rajoitettu esimerkiksi huulia hipaisemalla taikka viiksien asentoa korjaamalla.

Päästä havaittavat eleet

Nyökkääminen ja pään pudistaminen

- ◆ Eleet ovat länsimaisessa kulttuurissa ”kyllä” ja ”ei”. Eleet ovat lähes aina tiedostettuja, mutta kyseessä on niin opittu tapa, että eleet näkyvät pienimuotoisina myös tahattomasti. Esimerkiksi, jos puhe ja tahaton nyökkäys on ristiriidassa, on todennäköisempää, että kehonkieli osoittaa oikean tunteen.

Leuan nostaminen ja laskeminen

- ◆ Mukavuus- ja epämukavuusalueemme näkyy helposti pään asennosta. Kun olemme allapäin ryhtimme heikkene ja leuka tipahtaa. Energisinä ja päättäväisinä ryhti paranee ja leuka nousee.

Leuan vetäminen ja työntäminen

- ◆ Leukaa taaksepäin vetäessä keskustelussa voi olla osoitus epämukavuusalueelle päätymisestä, kuten yllättyneisyys tai etäisyyden ottaminen fyysisesti tai henkisesti. Leuan työntäminen eteenpäin voi olla merkki aggressiivisuudesta.

Kasvoista ja silmistä havaittavat eleet

Otsan rypistäminen

- ◆ Rypistämme otsaamme, kun meillä on murhetta tai huolia tai kun yritämme miettiä jotain vaikeaa asiaa.

Kulmakarvojen kohottaminen ja kurtistaminen

- ◆ Kulmakarvoilla voi viestiä monia asioita. Yllätystä tai iloisuutta, mutta myös säikähdystä tai epäuskoa.

Katsekontaktin välttäminen

- ◆ Suora katse on suurimmalle osalle merkki luottamuksesta ja rehellisyydestä. Katseen välttäminen tulkitaan usein haluksi piilotella, tai pidetään epärehellisyuden merkinä. Usein miten kuitenkin katsekontaktin välttämiseen liittyy muita syitä kuin valehtelu tai vilpillisyys. Voi merkitä valtavasti eri asioita, joten ele on tukeva ele, jos muut eleet osittaa tiettyyn tunteeseen.

Silmien sulkeminen

- ◆ ”En halua nähdä” tai ”en pidä kuulemastani”. Suljemme silmämme pääasiassa silloin, kun kyseessä on asia, jota emme halua nähdä. Toimii myös ulkomaailman ”eristämisenä” jolloin pystyy keskittymään puheeseen.

Tuijottaminen

- ◆ Käytöstapoihin kuuluu, ettei saisi tuijottaa toista, mutta kyseessä voi olla statuksen mittaus ja hierarkian osoittaminen. Hierarkiassa alemmassa asemassa katsoo pois päin.

Digitaalinen kehonkieli

- ◆ Teknologia kehittyy kovaa vauhtia, jonka myötä valtaosa viestinnästä tapahtuu digitaalisesti
- ◆ Covid-19 pandemian myötä, myös poliisi on turvautunut yhä useammin puhelin- ja sähköpostikuulusteluihin
- ◆ Viestittäessä digitaalisesti sanojen sekä kirjoitus tyylin merkitys kasvaa, sillä kehonkieli ei ole luettavissa.
- ◆ Se miten sanat sanoo/kirjoittaa vaikuttaa myös vahvasti sanoman sisältöön

Viisi nyrkkisääntöä onnistuneeseen digitaaliseen kehonkieleeseen

1. Viestin lyhyys aiheuttaa hämmennystä

- ◆ Nopeasti viesteihin vastaaminen paineistetusti johtaa oikomiseen taikka yksityiskohtien puuttumiseen. Polisin työssä on sanavalinnoilla suuri merkitys, joten niin hoppu ei saa olla, että jättää tärkeitä asioita kirjoittamatta, jolloin viesti on epäselvä. Viestin merkitys korostuu entisestään puhelinkuulusteluissa.

2. Kommunikoiki mieltäsi

- ◆ Viestien välityksellä ei pysty lukemaan kehonkieltä, joten tunteiden sanominen ja kirjoittaminen on tärkeää, jottei tule väärinkäsityksiä. Dhawan kirjoitti, että isoilla kirjaimilla kirjoittaminen voi aiheuttaa hämmennystä mitä sillä yritetään viestiä. Yritetäänkö viestiä kiireellisyyttä, tärkeyttä vai vihaa. Tätä varten täytyy ilmaista tunne myös muutoin, jotta vastaanottaja voi ymmärtää mitä yritetään viestiä.
- ◆ Myös tarpeet täytyy osata ilmaista tarkemmin, kuten ”tarvitsen vastauksen kahden tunnin kuluttua”.

3. Ota rauhallisesti

- ◆ Kiireisyys johtaa väärinkäsityksiin, joka hankaloittaa keskustelua. Digitaalisessa ympäristössä on tärkeää ottaa rauhallisesti, jotta väärinkäsityksiä ei synny. Lue viestit huolella, valitse sanasi tarkoin ja vastaa ajatuksella. Tekemällä nämä toimenpiteet keskustelun laatu pysyy laadukkaana ja selkeänä.

4. Oleta aina parasta

- ◆ Jos saat viestin, joka vaikuttaa pahaenteiseltä älä aina odota pahinta. Viestin kirjoittaja on voinut olla kiireellinen, eikä ole ehtinyt hirveästi laittaa ajatusta viestin sisältöön.
- ◆ Viestejä on helppo lukea väärin, ymmärtää väärin, tehdä vääriä päätelmiä ja olettaa pahinta.

5. Löydä tyylisi

- ◆ Digitaalisessa maailmassa on aluksi vaikea tuoda oma persoonallisuus esiin, oman tyylin löytäminen vaatii aikaa ja itsereflektointia. Samalla tavalla kuin tavallisessa kehonkielessä on tärkeää olla oma itsesi ja käyttää omia vahvuuksiaan hyödyksi, sama pätee digitaalisessa maailmassa.

Yhteenveto

- ◆ Ulkoiset olosuhteet vaikuttavat kehonkieleen.
  - ◆ Esim. epämukava penkki, jännittävä tilanne, kylmä huone.
- ◆ Kehonkieli viestii tunteista, sekä vahvistavat sanomaa
- ◆ Jokainen on yksilö. Myös kehonkieli on siis yksilöllistä
  - ◆ Jokainen reagoi ja käyttäytyy oman kokemuspohjan mukaan
- ◆ Muutos kehonkielessä voi merkitä muutosta tunteissa
- ◆ Eleet voivat tarkoittaa useampaa eri asiaa. Mitä useampi ele osoittaa samaan suuntaan, sitä todennäköisempää, että olettamus tunteesta on oikeassa.
  - ◆ Toistuvuus eleissä vahvistaa myös olettamaa